

Izdaja vsak petek. Izdaja Casopisno založniško podjetje Primorski tisk Koper. Naslov uredništva in uprave: Koper, Cankarjeva 1, telefon 170. Posamezni izvod 10 din. Celoletna naročnina 500 din, polletna 250 din, četrtletna 130 din. Za inozemstvo letno 1000 din ali 3,5 dolarja. Bančni račun 602-70-1-181. Prilogo Uradni vestnik okraja Koper prejema naročniki brezplačno. Rokopisov ne vračamo.

OB PRVEM OBČINSKEM PRAZNIKU KOPRA

V Marezigah so pognale korenine upora

Osemindeset let je od tega, ko so Marezige izbojevale prvo zmagovito bitko proti italijanskemu fašizmu. Bilo je 15. maja 1921. leta, ko so oborožene fašistične napadalne skupine (Squadre d'azione) na svojem terorističnem pohodu po Slovenski

kmetov ter nujno rešitev obstoječih socialnih vprašanj. V socialdemokratskih strankah II. internacionalne je nastal razkol in njeno članstvo se je odločilo za revolucionarno komunistično partijo in III. internacionalo, ki jo je ustanovil vodja Oktobrske revolucije — Lenin.

Tudi na področju Julijske Krajine in Istre, ki je po prvi svetovni vojni prišla pod italijansko okupacijo, je bila osnovana komunistična partija Julijske Krajine, kateri se je priključilo v ogromni večini članstvo in množice pristašev socialdemokratske stranke. Razredni boj je na področju tedanje Julijske Krajine in Istre vključeval tudi boj proti nacionalnemu zatiranju slovenskega in hrvaškega življa, ki ga

je izvajala italijanska imperialistična buržoazija, ko je zasedla te kraje. V boju proti revolucionarnemu proletariatu in delovnemu kmetu je italijanska buržoazija organizirala fašistično gibanje. Oborožene teroristične skupine tega gibanja so napadle delavce in kmete; še posebno je njihova teroristična dejavnost bila močna na okupiranem področju Julijske Krajine in Istre proti slovenskemu in hrvaškemu življu, ki se je upiralo italijanski (Nadaljevanje na 2. strani)

BRANKO BABIČ

Istri prišle v Marezige, da bi ob priliki splošnih državnoborskih volitev ustrahovale slovensko ljudstvo, da ne bi volilo za komunistično partijo.

Bilo je to v času, ko je po končani prvi svetovni vojni in zmagoviti Oktobrski revoluciji revolucionarni val zajel vso Evropo. Pod vplivom Oktobrske revolucije so delovne množice terjale revolucionarnih dejanj, zrušitev oblasti buržoazije, ki je bila odgovorna za svetovno vojno, in vzpostavitev oblasti delavcev in

**OBČINSKI ODBOR
ZA PROSLAVO 40-LETNICE KPJ
— KOPER —
vabi
17. maja v počastitev občinskega
praznika
V MAREZIGE
na svečano
ODKRITJE SPOMENIKA**

borcem, ki so padli v prvem uporu proti fašizmu v Slovenskem Primorju leta 1921 in borcem narodnosvobodilne vojne, padlim za svobodo

Spored prireditel:

- ob 8. uri — budnice, nato partizanski napad na Marezige
- ob 9.30 — svečana seja ObLO Koper v Zadružnem domu v Marezigah
- ob 10. uri — odkritje spomenika z govorom ljudskega poslanca Branka Babiča — nato nastop pevskih zborov DPD Svoboda in učiteljska iz Kopra
- ob 16. uri — ljudsko rajanje ob zvokih »Veselih planšarjev« iz Ljubljane

Na večer pred praznikom, 16. maja, bo ob 21. uri v dvorani Zadrúžnega doma krstna predstava zgodovinske dramske miniaturre v dveh prizorih Vasje Ocvirkarje: »Upor pred zarjo« v izvedbi dramske skupine sindikalne podružnice ČZP »Primorski tisk« Koper

Avtobusi bodo vozili iz Kopra s postajališča za carinarnico od 7. ure dalje. Povratek v Koper, Izolo in Piran bo zagotovljen do 2. ure po polnoči

France Bevč je napisal posvetilo, ki je vklesano na novem spomenku v Marezigah. Takole glasi:

»Poklonimo se tovarišem, ki so padli v prvem uporu proti fašizmu v Slovenskem Primorju in borcem za svobodo v NOB. Njih napredni duh je bil kot seme, ki je tudi v najtežjih dneh uporno kličlo. Naša srca, naše morje in naši bregovi pojo junakom slavo in zahvalo.«

Z OBČINSKE KONFERENCE ZVEZE KOMUNISTOV V POSTOJNI

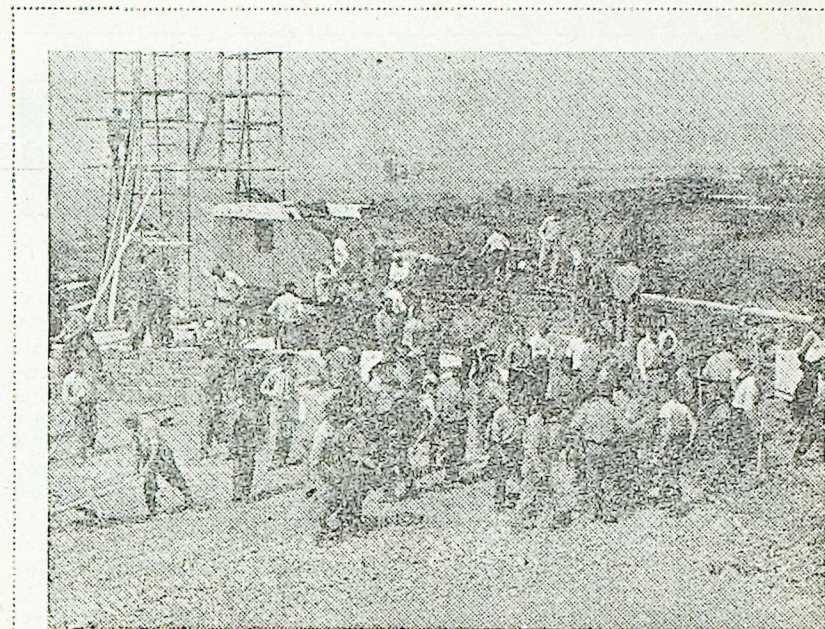
Komunisti najaktivnejši činitelj v graditvi socializma

V dvorani »Jamske restavracije« v Postojni je bila to nedeljo izredna občinska konferenca ZKS, ki jo je v imenu delovnega predsedstva vodil Jože Baša in se je udeležilo 86 delegatov osnovnih organizacij ZK. Med številnimi gosti so konferenci prisostvovali član CK ZKS Ivan Regent, organizacijski sekretar okrajnega komiteja ZKS Julij Titl, predsednik Okrajnega sindikalnega sveta Franc Klobučar in komandant mestne garnizije narodni heroj general Stanko Bjelavec. O delu občinskega komiteja in osnovnih organizacij ZK v zadnjem obdobju je poročal član občinskega komiteja Zdravko Smrekar, medtem ko je sekretar občinskega komiteja Slavko Černelc v svojem referatu razvil program dela za bližnje prihodnje obdobje. Razen delegatov, ki so opisovali položaj na svojem ožjem področju ter govorili o številnih vprašanjih, so v razpravo posegli Ivan Regent, Julij Titl in Franc Klobučar.

Za komuniste v postojnski komuni je v zadnjem obdobju zna-

čilno, da so se vestno in načrtno lotili preučevanja programa ZKJ. Ob tem so se nekatere osnovne organizacije tako ideološko utrdile in v svojih delovnih metodah že tako osamosvojile, da dejansko usmerjajo že vso dejavnost na svojem področju. V tej smeri so dosegli najvidnejši napredek komunisti v osnovnih organizacijah ZK v obratih podjetja »Javor« na Pivki in Prestranku. Izraziteje pa se tudi že uveljavljajo osnovne organizacije ZK v postojnskih podjetjih »Liv«, »LIP«, na železniški postaji in v podjetju »Gradnje«. Med organizacijami na vasi pa so se konkretnije lotili dela v Dolenji Košani, Prestranku, Velikem Ubeljskem in v Kerinu. Splošna presoja vloge in dela komunistov v zadnjem obdobju torej kaže, da člani KZ v postojnski občini rastejo v čedalje aktivnejši faktor v graditvi socializma. Ta subjektivni faktor se med drugim dokaj aktivno odraža posebno v delavskem samoupravljanju.

Lepe sadove je aktivna vloga komunistov obrodila tudi v socialistični preobrazbi na vasi. Tu

Koprška občina slavi svoj prvi občinski praznik. V spomin na junaške Marezigane, ki so 15. maja 1921 pokazali fašistom krepko pest in moč slovenskega kmeta in delavca, v spomin na junaški boj naših ljudi proti fašističnemu nasilniku. Med vso okupacijo je pod pepelom tlela ljubezen do svobode in materinega jezika. Zato so se tudi prebivalci koprške občine kot en mož pridružili jugoslovanskim narodom v boju za to svobodo. Pritajeni gnev je izbruhnil kot mogočen plamen in pometel zatiralce z naše zemlje, iz naših vasi in naselij. Zato Istrani na Koprskem s ponosom slavijo svoj prvi občinski praznik. S toliko večjim ponosom, ker je to obenem praznovanje 40. obletnice slavne ZKJ, ki je bila pobudnica in organizator naših zmag v vojni in v miru. Na sliki: Marezigani so se dobro pripravili na praznik v svoji vasi, kjer bo hkrati osrednja proslava 40-letnice ZKJ, in lepo urejujejo svojo vas. V velikem številu so se zbrali na prostovoljno delo za postavitve spomenika padlim za svobodo

OB PRVEM OBČINSKEM PRAZNIKU

Koper naglo raste v močno komuno

Ob prvem občinskem prazniku koprške komune je podpredsednik občinskega ljudskega odbora Marko Rainer v razgovoru z našim sodelavcem na kratko prikazal dosedanje velike dosežke na področju gospodarstva občine in nanizal nekaj misli o njegovem nadaljnjem razvoju.

»Ko smo pred nekaj leti dobili Slovenci košček Jadranskega morja, se je Koper začel razvijati v gospodarsko, politično in kulturno središče koprškega okraja. Takoj se je porodila zahteva po perspektivnem razvoju mesta in njegovega zaledja, kar danes predstavlja koprsko komuno. Bilo je na dlani, da je treba vskladiti naravne pogoje z materialnimi možnostmi za razvoj enega izmed gospodarsko najbolj po-

membnih predelov Slovenskega Primorja.

Zaradi izredne zaostalosti na vseh področjih družbenega življenja, ki je bila v glavnem posledica večletne fašistične okupacije, je bilo nujno potrebno, da so nekateri predeli Slovenske Istre koristili izredno gospodarsko pomoč zveznega in republiškega Izvršnega sveta. Korišćenje te pomoči pa še danes tako močno vpliva na sedanji razvoj

obalnih občin, da lahko z veseljem ugotovljamo njihovo neverjetno hitro dohitevanje gospodarske moči drugih slovenskih komun.

Posebno koprski občini so bila v zadnjih letih dodeljena znatna investicijska sredstva iz republiških kreditov in potrošenih je bilo več milijonov dinarjev iz lokalnih skladov in skladov gospodarskih organizacij. V pičlih štirih letih je bila dograjena vrsta pomembnih gospodarskih objektov. Tako tovarna motornih koles Tomos, ki je že s 1200 zaposlenimi ljudmi začela s poskusno proizvodnjo in bo ob polni proizvodnji ostvarila njen fizični obseg v vrednosti 5 milijard 54 milijonov dinarjev. Dograjena je prva poletapa bodočega koprškega pristanišča, ob katerem že pristajajo 10.000-tonske čezoceanske ladje. Več kot pol milijarde dinarjev je bilo vloženih za melioracijska dela in namakalne naprave, da se je povečala obdelovalna zemlja za 330 ha. Znatno je izboljšana oskrba prebivalstva z električno energijo z gradnjo novih transformatorskih postaj in z ureditvijo elektroenergetskega sistema. Turistična dejavnost se je z gradnjo novih gostinskih objektov močno povečala; število prometnih sredstev pa je v zadnjih dveh letih naraslo za 23 sodobnih avtobusov, nadalje za 30 avtovlakov in za številne plovne objekte male tonaže. Komunalna dela — ureditev lokalnih vodovodov, električne napeljave, krajevnih poti — so ocenjena na 100 milijonov dinarjev in v tem času je bilo zgrajenih najmanj 400 stanovanjskih enot, ki so popolnoma spremenile zunanje lice mesta. Ta stanovanjska izgradnja pa vsekakor ni odstranila stanovanjske stiske, saj šteje Koper z (Nadaljevanje na 3. strani)

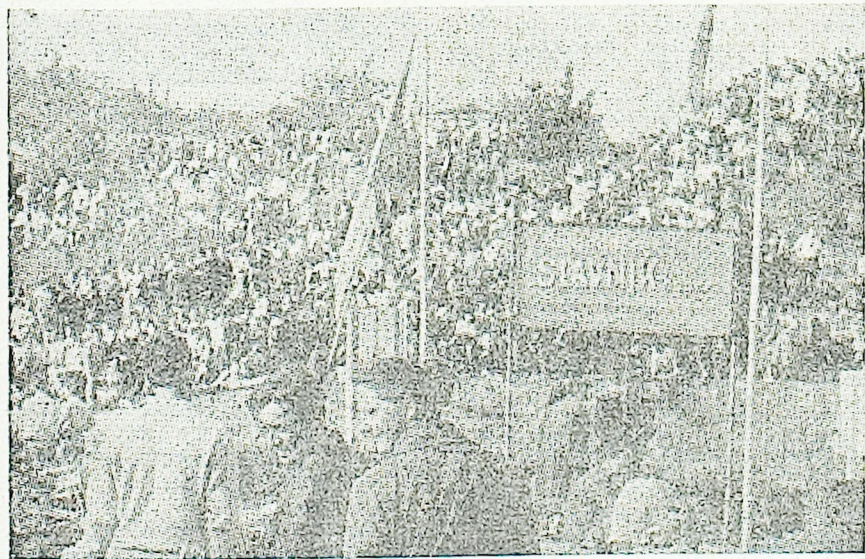
ČESTITKA IN VABILO

Za naš prvi občinski praznik vsem občanom iskrene čestitke in najboljše želje za nadaljnji srečen in uspešen razvoj naše komune!

Obenem vabim vse občane, da za naš praznik okrasijo svoje hiše, stanovanja, urade in lokale ter izvesijo državne in delavske zastave, da bomo tako kar najlepše proslavili tudi 40. obletnico ustanovitve KPJ in slavne dogodke v Marezigah, na katerih sloni naše praznovanje.

Predsednik ObLO Koper:
Miran Bertok, l. r.

(a)

Minulo nedeljo se je zbralo na motornih dirkah v Portorožu nad deset tisoč gledalcev, ki so z zanimanjem sledili napetemu dogajanju na cesti. Več o dirki preberite na 11. strani. Na sliki: gledalci na ovinku nad Portorožem proti Izoli, kjer so zasedli brežino na obeh straneh in še znotraj križišča, napeto sledijo vozaču Dolorenziju na vožnji skozi ovinek

Sprejem POSVETU

V ŽENEVI JE KONFERENCA...

V ponedeljek se je v Ženevi začela konferenca ministrov za zunanje zadeve vlad Francije, Sovjetske zveze, Velike Britanije in Združenih držav Amerike. Kakor je znano, bodo ti ministri štirih velesil razpravljali o sedanjem mednarodno-političnem položaju v svetu, ki zahteva odstranitev vrste spornih vprašanj med Zahodom in Vzhodom. Ob začetku sestanka je generalni sekretar Združenih narodov Dag Hammarskjöld v svojem pozdravnem govoru izrazil željo, da bi zunanji ministri v smislu listine OZN našli pot za mirno rešitev sporov, ki kalijo dobre odnose med narodi.

MACMILLANOVA ŽELJA

Ministrski predsednik vlade Velike Britanije Macmillan je te dni poslal Hruščevu poslanico, v kateri izraža željo, naj bi sporazum o ugotavljanju jedrskih poskusov slonel na znanstveni osnovi. O sklenitvi takšnega sporazuma se je že minule dni začela v Ženevi konferenca, ki pa je bila v ponedeljek prekinjena zaradi zasedanja zunanjih ministrov štirih velesil.

ZA DOBRE SOSEDSKE ODOSE

Predsednik grške vlade Karamanlis je v Ankari med drugim dejal, da je za odstranitev ciprskega vprašanja dana možnost postavitve trdne vezi med Grčijo in Turčijo, saj bo nova ciprska republika lahko odstranila vsa tista sporna vprašanja, ki so zavirala dobre odnose med obema državama. Karamanlis se je močno zavzel za okrepitev grško-turškega prijateljstva in sodelovanja, ker je skupni cilj obeh držav ohranitev miru v svetu.

PROTI POLITIKI VLADE

Ob zaključku študijske konference socialistične stranke sta bili sprejeti dve resoluciji, ki močno grajata sedanjo zunanjo politiko vlade Michela Debreja.

Urejuje uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik Rastko Bradačja. Tiska tiskarna CZP Primorski tisk

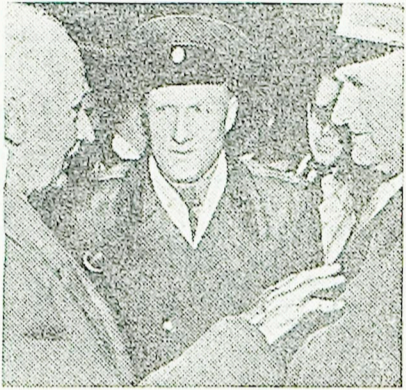

Famozna ameriška diplomatka Clara Luce (na sliki z možem), ki je zaradi svoje proklerikalne politike v Italiji doživela polom in bila pozneje imenovana za veleposlanico ZDA v Braziliji, je tudi tamkaj doživela neuspeh in se je te dni dokončno odpovedala diplomatski karieri. Izgovor: na »nujno prošnjo« svojega moža, ki se je »naveličal biti sam«

Sprejem pri predsedniku OBLO KOPER

Predsednik ObLO Koper Miro Bertok bo danes, na dan občinskega praznika, ob 11. uri sprejel predsednike delavskih in združenih svetov ter druge vidnejše osebnosti delavskega upravljanja občine. Danes bodo tudi priredili v šolah na področju koprške občine proslave v počastitev občinskega praznika, v soboto zvečer pa bodo z ognjemeti počastili osrednjo proslavo, ki bo v nedeljo v Marezigah.

Francoski socialisti obsojajo v eni resoluciji sklep vlade, da bo podprla zahtevo diktatorja Franca, naj sprejmejo Spanijo v Atlantsko zvezo, v drugi pa očitajo vladi, da je z umikom sredozemskega ladjevja iz skupne sestave Atlantske zveze oslabil obrambne položaje Zahoda. Ta konferenca je bila sklicana zaradi čedalje večjih nasprotij v stranki, katere generalni sekretar je Guy Mollet, pač zato, ker se kaže brezperspektivnost nje-nega delovanja.

Precejšnjo pozornost je vzbudil v svetu obisk maršala Montgommeryja v Moskvi pred nekaj dnevi. Na sliki: Monty v razgovoru s sovjetskimi maršalom Sokolovskim, nato pa ga je sprejel tudi premier Hruščev

Navodilo uporabnikom ceste v Marezige

Obveščamo vse voznike motor-nih in drugih vozil, ki nameravajo v nedeljo, 17. maja 1959 na proslavo v Marezige, da bo zaradi večje varnosti in reda ta dan promet z vozili za Marezige urejen enosmerno.

Za vozila v Marezige bo obvezna vožnja po cesti III. reda Škocjan—Vanganel—Babiči—Marezige, medtem ko bo za povratek iz Marezig obvezna smer vožnje po cesti III. reda Marezige—Pridvor—Pobegi—Bertoki—Škocjan pri Koperu—Koper.

Za boljše razumevanje objavljamo tudi skico, na kateri so s puščico nakazane določene smeri vožnje.

V samih Marezigah pa so določeni za posamezne vrste vozil posebni parkirni prostori, označeni z ustreznimi prometnimi znaki.

Prosimo voznike, da se zaradi varnosti in reda ravnajo po določeni ureditvi, da vozijo skrajno previdno in da v vseh primerih strogo upoštevajo navodila uslužbencev Ljudske milice in rediteljev. Se posebej pa opozarjamo na

V Marezigah so pognale korenine upora

(Nadaljevanje s 1. strani)

okupaciji. Nastopajoči fašizem je od vsega začetka razvil skrajni šovinizem in nacionalno preganjanje Slovencev in Hrvatov v Julijski Krajini. Razumljivo je, da se je v tej situaciji slovensko in hrvaško delovno ljudstvo množično priključevalo komunistični partiji Julijske Krajine, v kateri je videlo edino politično silo, ki se je dosledno borila za njihove socialne in nacionalne pravice.

Ko so bile 15. maja 1921 razpisane državnozbornske volitve in ko je komunistična partija Julijske Krajine prvič nastopila s svojo kandidatno listo, so italijanski fašisti napravili načrt, da bodo s svojimi terorističnimi skupinami izvedli po Slovenski Istri akcijo ustrahovanja in tako preprečili, da bi slovenski volivci glasovali za komunistično partijo. Toda že v Marezigah se je klavirno končal takratni teroristični pohod fašistov po vaseh Slovenske Istre. V tem spopadu je ljudstvo Marezig in okoliških vasi pokazalo neverjetno borbenost in enotnost v boju proti fašizmu.

Pomen tega spopada ni samo v tem, da so Marezige v tistem času pokazale pripravljenost za boj proti fašizmu in tuji okupaciji, ampak je ta spopad pomenil še mnogo več, namreč da se slovensko prebivalstvo Istre ne bo nikdar sprijaznilo z italijansko okupacijo in da bo nadaljevalo boj do končne osvoboditve svojih krajev izpod tuje fašistične oku-

pacije. Dogodki, ki so sledili, so to tudi potrdili. Fašistični teror, ki je sledil tej prvi borbeni akciji prebivalstva Slovenske Istre, ni mogel uničiti njihovega borbenega duha in v osvobodilni vojni ter socialistični revoluciji slovenskega ljudstva skupno z drugimi narodi Jugoslavije je tudi prebivalstvo Slovenske Istre strnjeno sodelovalo in doprineslo svoj delež h končni osvoboditvi naše domovine.

Danes je Slovenska Istra svobodna del Slovenije in sociali-

stične Jugoslavije. Danes si tudi prebivalstvo Slovenske Istre gradi novo življenje v socialistični skupnosti jugoslovanskih narodov. Razredna in nacionalna zavest prebivalcev Slovenske Istre, ki je v tedanjih dogodkih prišla do izraza v boju proti fašističnemu okupatorju, je tudi danes tista sila, ki vodi prebivalstvo Slovenske Istre v naporih za izgradnjo novih družbenih odnosov ter lepše in boljše bodočnosti v Titovi Jugoslaviji.

Novice s TRŽAŠKEGA

POSLANCI KPI NA TRŽAŠKEM

Delegacija poslancev KPI je te dni obiskala Trst in nekatere občine na Tržaškem z željo, da bi se seznanila s krajevnimi problemi. Delegati so minulo nedeljo prisostvovali tudi velikemu zborovanju pri sv. Jakobu v Trstu, na katerem je govoril senator Pellegri, nato pa so obiskali Milje, Dolino, Repentabor, Zgonik in Nabrezino, kjer so jim župani in člani občinskih odborov prikazali sedanje gospodarsko stanje teh občin. Članje delegacije so jim obljubili, da se bodo zavzeli za takojšnjo rešitev najvažnejših vprašanj.

BESEDA JE ENO — DEJSTVO PA DRUGO

Minister za šport in turizem Tupini je med svojim dvodnevним obiskom v Trstu prisostvoval tudi svečani otvoritvi informacijskega urada na obmejnem bloku na Pesku, otvoritvi novega dela mladinskega hotela v Barkovljah in turističnih poti ob obali. Na Pesku je v svojem govoru poudaril pomembnost turizma za Trst in njegovo vlogo za sodelovanje med narodi. Poudaril je, da ima turizem namen zblížiti narode in ostvariti možnosti za medsebojno sporazumevanje. Omenil pa je treba, da so napisali na novem informacijskem uradu na Pesku v številnih tujih jezikih, samo v slovenskem ne, čeprav je ta obmejni urad ob jugoslovansko-italijanski meji.

POŽAR PRI SV. ANI

V noči med nedeljo in ponedeljkom je napravil požar v velikem skladišču papirja in odpadkov pri sv. Ani več kot 100 milijonov lir škode. Bila je nevarnost, da bi se požar razširil na bližnje taborišče beguncev, vendar pa je uspelo gasilecem preprečiti njegovo razširitev, ker je tudi veter pihal v drugo smer. Kljub temu pa je bilo veliko beguncev, ki so bežali pred ognjenimi zubli, same da bi si rešili življenje.

KDO IMA PRAV?

Tržaški gospodarstveniki so zelo nezadovoljni, ker kaže, da v Rimu nasprotujejo ustanovitvi industrijske proste cone v žaveljskem industrijskem pristanišču. Medtem ko so Tržščani mnenja, da bi ustanovitev proste cone na tem področju omogočila ustanovitev novih industrijskih podjetij, trdijo v Rimu, da bi bila z ustanovitvijo proste cone dana možnost za izigravanje carinskih predpisov in za tihotapstvo.

ZA BOLJŠE ŽIVLJENJSKE POGOJE

V petek, 8. maja, je bila tudi v Trstu stavka delavcev lesne industrije. Dva dni so stavkali tudi bančni uslužbenci, 4. in 5. maja pa je bila stavka kovnarjev. Namen teh stavk je bil doseči izboljšanje prejemkov in sklenitev novih delovnih pogojev.

ZA 550 TISOČ TON MANJ PROMETA

V tržaškem pristanišču so v prvih štirih mesecih letošnjega leta zabeležili občuten padec prometa. Statistika kaže, da se je promet znižal za 550 tisoč ton prometa in zaradi tega zahtevajo gospodarstveniki od vlade, da prepreči nadaljnji padec prometa.

50 LET GLASBENE MATICE

Glasbena Matica v Trstu slavi 50-letnico obstoja. V počastitev jubilejnega leta bodo priredili vrsto kulturnih nastopov, med katerimi je bil prvi minulo soboto: koncert gojencev Glasbene Matice iz Ljubljane v tržaškem Avditoriju.

ZALOSTEN PRIMER

Pred dnevi je praznoval 70-letnico življenja profesor dr. Rudolf Perhavec. Po 47 letih službovanja bi lahko letos zaradi starosti stopil v zaslužni pokoj, vendar brez pokojnine, pa tudi brez socialnega zavarovanja. To pa je posledica dejstva, da slovensko šolstvo še ni uzakonjeno in prof. dr. Perhavec nima stalne namestitve. Pri svojih letih mora namreč še položiti strokovni izpit kljub temu, da ima že dolgoletno prakso. Po končani drugi svetovni vojni je bil prvi ravnatelj slovenske trgovske akademije, po prihodu italijanske oblasti v Trst pa je bil imenovan za profesorja-začetnika. Primorski dnevnik je te dni naslovlil na vladnega generalnega komisarja odprto pismo s prošnjo, naj prouči ta primer in prepreči podobne, ki bi lahko nastali v času, dokler ne bo dosežena uzakonitev slovenskega šolstva.

Vnebojvestah

BUKAREŠTA: V Bukarešti razpravljajo strokovnjaki za atomistiko vzhodnoevropskih držav o razširitvi sodelovanja med SZ, Poljsko, Romunijo, ČSR, Bolgarijo, Madžarsko, Vzhodno Nemčijo in Kitajsko na področju jedrske energije in izkoriščanja kozmičnih žarkov. Predvideno je, da bodo nekatera dela s področja jedrske energije in izkoriščanja kozmičnih žarkov, ki jih bodo proučili na zasedanju, predložili letošnjemu mednarodnemu kongresu atomistov in fizikov.

NEW DELHI: Izvršni odbor indijske kongresne stranke je sprejel resolucijo, s katero odobrava sklep vlade, da dalaj lama in njegovi sodelavci, ki so pribežali v Indijo iz Tibeta lahko koristijo politični azil.

SODELOVANJE LOKALNIH OBMEJNIH ORGANOV ITALIJE IN FLRJ

Ploden sestanek v Čedadu

Skladno z določilom Stalne mešane komisije za izvajanje V demskega sporazuma je bil 9. maja 1959 v Čedadu sestanek jugoslovanskih in italijanskih obmejnih organov, k so razpravljali o določanju področij na eni in na drugi strani, kamor bodo imetniki propustnic Videmskega sporazuma lahko potovali in od koder se bodo lahko vračali skoz vsa prehodna mesta. Šlo je torej za določanje področja oziroma prehodnih mest, skozi katera se bo imetnik propustnice, k se je moral doslej vračati samo skoz tisti prehod, k ga je uporabil pri potovanju na sosedno področje, lahko vrnil na področje svojega stalnega bivanja.

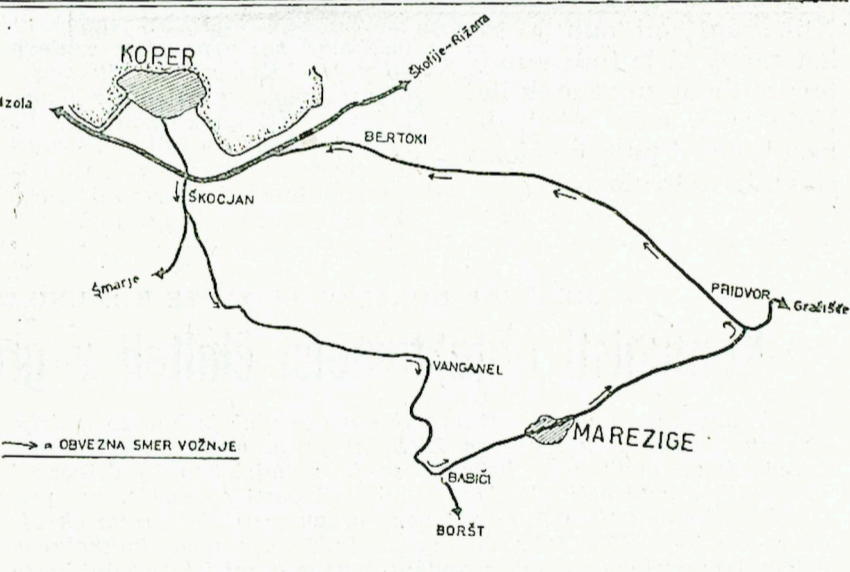
Lokalni organi so se na sestanku dogovorili za tri področja in se zedinili s tem da se bodo imetnik propustnic bivalo na prvem področju, lahko vračali skozi vsa prehodna mesta med Lazaretom in Mavh'njami, imetniki propustnic drugega področja se bodo pri povratku lahko posluževali vseh prehodnih mest med Klarič in Robičem stalni prebivalci na tretjem področju pa se bodo lahko vračali skoz prehodna mesta med Roberičem in Ratečm. Ta dogovor, ki ga je v splošnih črtah naročila že Stalna mešana komisija in ki pomen precejšen napredek v primerjav s sedanjim postopkom pri prehodu na sosedno področje, bo stopil v veljavo 20. maja.

Na sestanku so se lokalni organi dogovorili tudi za novo olajšavo. Znano je namreč da imetniki propustnic V demskega sporazuma lahko že sto-

pajo na sosedno področje, ne glede na gornjo razdelitev, skozi vsa mesta za prehod od Lazareta do Fužin, vendar se morajo ob povratku poslužiti prehodnega mesta, skozi katero so odšli na drugo stran. Po večeraj sprejetem dogovoru pa bodo imetniki propustnic osvobojeni te obveze in se bodo lahko vračali tudi skozi druga prehodna mesta, vendar v okviru tistega izmed navedenih področij, kjer je prehodno mesto, ki se ga je stalni prebivalec ene ali druge strani poslužil pri vstopu.

Na večeršnjem setanku, ki je tako kot prejšnji potekel v znamenju vzajemnega razumevanja in sodelovanja, je jugoslovanska stran ki se je že na nedavnem zasedanju Stalne mešane komisije v Vidmu izrekla za čimvečjo liberalizacijo pri prehodu mej ter že tedaj predlagala, naj se imetnikom propustnic omogoči povratek na svoje področje skozi vsa prehodna mesta od Lazareta do Fužin, sprožila predlog, naj se navedena tri področja po možnosti združijo v dve. Italijanski lokalni organ bodo predlog proučili in so obljubili, da bodo odgovor dali čimprej.

Na sestanku je bilo govora tudi o nekaterih drugih vprašanjih, ki so po nalogu Stalne mešane komisije zaupana v rešitev lokalni m organom. Tako so se med drugim dogovorili, da bodo tranzitne dovolilnice, ki so bile ali pa bodo izdane do 31. maja, veljale do konca leta, ne glede na rok, ki jim ga določa Videmski sporazum. Dovolilnice, k bodo izdane začasnó od 1. junija letošnjega leta, pa bodo imele veljavnost enega leta.

Koper raste v močno komuno

(Nadaljevanje s 1. strani)
neposredno okolico danes skoraj 10.000 prebivalcev, to je tretjino števila prebivalcev občine.

Perspektivni plan gospodarskega razvoja koprške občine predvideva, da bo v letih 1957 do 1961 vloženi v izgradnjo komune devet milijard 751 milijonov dinarjev v gospodarske in 3 milijarde 679 milijonov dinarjev v negospodarske investicije. Kaže, da bodo te investicije v celoti realizirane in predvsem bodo omogočile dograditev najvažnejših gospodarskih objektov. Že letos bodo namreč gospodarske investicije dosegle 74,5% in negospodarske investicije 68,5% kvote, ki jih predvideva petletni načrt gospodarskega razvoja občine. Takšna gospodarska politika pa vsekakor dokazuje, da je realizacija investicij vsklajena z dinamično občinskega družbenega plana.

Razveseljiva je tudi ugotovitev, da se bo leta 1961 povprečni narodni dohodek na prebivalca močno približal republiškemu povprečju. Medtem ko je leta 1956 znašal le 116.320 dinarjev na prebivalca, bo leta 1961 dosegel že 282.460 dinarjev, se pravi, da bo absolutno povečanje narodnega dohodka v primerjavi z 1. 1956 doseglo ob zaključku leta 1961 skoraj 225,8%. Zaposlenost v družbenem sektorju se bo povečala za 81% predvsem zaradi polnega obratovanja tovarne Tomos, kakor tudi zaradi večje dejavnosti suhozemskega in pomorskega prometa.

Se vedo pa bo ena izmed najbolj perečih točk obravnav prihodnjih zasedanj občinskega ljudskega odbora stanovanjsko komunalna in kulturno socialna izgradnja. Že sedanje razvijajoče se gospodarstvo nujno zahteva namestitve številnih visokokvalificiranih delavcev in uslužbencev in ko bo to gospodarstvo doseglo čez tri leta v planu predvideno stopnjo, se lahko znajde koprška komuna v velikih težavah, če ne bo pospešila gradnje stanovanjskih in drugih komunalnih objektov. Tega se dobro zavedamo in zato bomo v pri-

hodnje poskrbeli za kar najbolj ugodno rešitev pospešene gradnje stanovanj, gradnje pekarnice, klavnice, šolskega središča, kulturnih in fizikturnih objektov ter za ureditev kanalizacije in elektrifikacije.

Prihodnost koprške občine je v njeni industrializaciji, v razvijanju prometa in turizma, prav tako pa tudi v širjenju kmetijske proizvodnje. Predvsem bo treba zagotoviti najnujnejša sredstva za utrditev kooperacijskih odnosov in za povečanje kmetijske proizvodnje. Če bi na primer že sedaj imele kmetijske zadruge vsaj dvakrat toliko sodobnih kmetijskih strojev, kakor jih imajo sedaj, bi lahko res intenzivno obdelovali zemljo in bi bilo moč uvesti nove oblike kooperacije. Že sedaj pa bi lahko v kmetijstvu dosegli trikrat večjo proizvodnjo, če bi izkoristili agrotehnične pripomočke, namakalne naprave in že meliorirane površine.

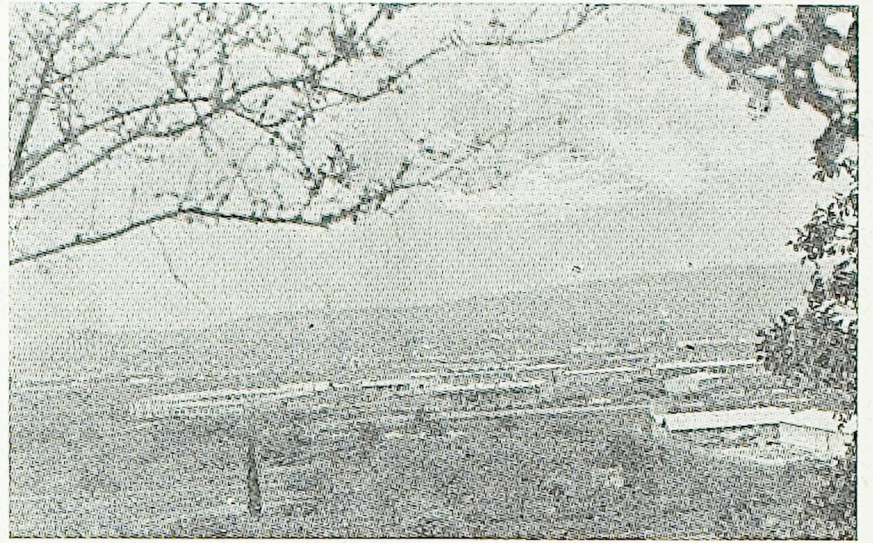
Velike perspektive ima tudi turizem, ker je ankaransko področje idealno za ostvartev turističnega središča slovenske obale. In če upoštevamo, da se bo v prihodnjih letih močno razširil pomorski promet z dograditvijo koprškega pristanišča in z izgradnjo železnice od Kozine do Koprja — kar danes ni več samo želja prebivalcev obalnega področja, pač pa že postaja stvarnost —, da se bo obrtništvo moralo razviti kot dopolnilna gospodarska panoga obstoječe industrije, potem lahko zaključimo, da so objektivni činitelji, ki omogočajo, da se koprška občina lahko ob

dobrem gospodarjenju hitro razvije v pomembno gospodarsko komuno Slovenskega Primorja. Razumljivo je, da bomo morali s tistim, kar že imamo, upravljati kot dobri gospodarji in tako kot v kmetijstvu tudi v gospodarstvu na splošno razvijati težnjo po kooperativnih odnosih. Izkoristiti bo treba vse možnosti za povečanje proizvodnje ter upoštevati, da je vsak, še tako majhen uspeh odvisen od delovanja celotne komunalne skupnosti in kot potrošniki lahko dosežemo želeni življenjski standard le, če se bomo kot proizvajalci zavedali svojih nalog. Predvsem pa moramo skrbeti za utrditev delavskega upravljanja in družbenega samoupravljanja, saj so dosedanja dosežki na teh področjih javnega udejstvovanja pokazali vzpodbudne rezultate, ki omogočajo nadaljnje povečanje proizvodnosti dela in ostvarjajo boljše materialne pogoje za predviden porast življenjske ravni prebivalcev,« je zaključil podpredsednik ObLO Koper Marko Rainer.

sv.

Zlata poroka v Topolcu

V nedeljo, 17. maja, bosta v Topolcu pri Ilirski Bistrici praznovala zlato poroko Franc in Frančiška Baša. Slavljenca sta vse svoje življenje posvetila trdemu delu za preživljanje številne družine, saj sta imela deset otrok. Med narodnoosvobodilno vojno sta zakonca z vsemi svojimi močmi pomagala partizanom, med katerimi so bili tudi štirje njuni sinovi. Eden izmed njih je padel za svobodo našega naroda. Zlatoporocencema želijo vsi sorodniki in prijatelji še mnogo srečnih in zadovoljnih let!

Panorama Koprja iz teh dni ob občinskem prazniku. Mesto se širi proti jugu, kjer med starim mestom in novo tovarno motornih koles rastejo na bonifiki industrijski, trgovski, obrtni in drugi obrati

In še zadnje vesti

Koper postaja pristanišče za izvoz lesa

V prvih 4 mesecih letošnjega leta se je koprsko pristanišče začelo uspešno uveljavljati kot izvozna luka za les, saj so v tem razdobju 4 ladje odpeljale skupno 2.825 m³ lesa. Dve izraelski in dve jugoslovanski ladji sta ta les odpeljali v Izrael, ki je eden največjih uvoznikov jugoslovanskega lesa. Ves les je izvozilo podjetje »Slovenijales« preko železniške postaje Kozina, od koder je bilo blago prepeljano s kamioni »Intereurope« v koprsko pristanišče.

Istočasno se je začelo z urejanjem 10.000 m² velikega prostora za zaporo Škocjanskega zaliva, kjer je predvideno odprto skladišče za manipulacijo lesa. Že v začetku meseca aprila so dela tako napredovala, da so lahko začeli navažati na novo pridobljeni skladiščni prostor les, ki ga tukaj sušijo, vežejo v snope, obrezujejo in obeležijo z žigi. Tako pripravljeno blago bo iz novega skladišča podjetje »Pristanišča Koper« s svojimi traktorji vozilo pod ladjo na Severni obali. V prvih dneh meseca maja je bilo na novem skladišču že okrog tisoč kubičnih metrov rezanega lesa, ki ga pripravljajo za izvoz. Napredovala so pa že tudi dela za postavitev 500 m² velike lope, kjer bo vskladiščeno blago, kakor so finalni lesni proizvodi, parjena bukovina in drugi lesni izdelki, ki morajo biti popolnoma zavarovani pred soncem in vlago. Temeljni lope so na lesenih pilotih, ki so zgoraj povezani z betonskim blokom. V bloku so vbetovirana sidra, na katera bodo vezane konstrukcije lope. Lesena

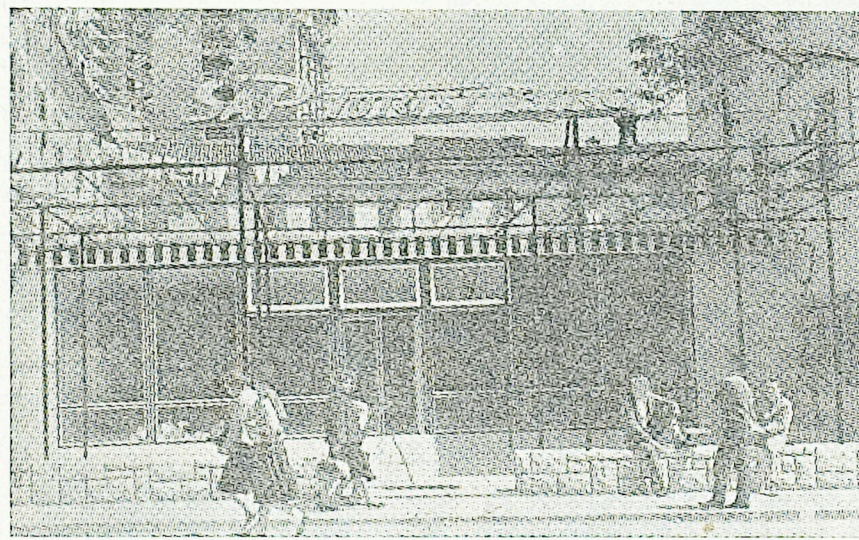
lopa bo predvidoma dograjena že v prihodnjem mesecu. Z dograditvijo lope in dokončno ureditvijo skladišča za les v novi koprski luki bo mlado pristanišče spet napravilo korak naprej v svojem razvoju. —šus

Pomorski promet v Koprju v aprilu

V mesecu aprilu letos zaznamuje koprsko pristanišče nadaljnji porast tovarnega prometa, in sicer je ta dosegel 3.751 ton, kar je največji mesečni tovarni promet v koprski luki po priključitvi Slovenskega Primorja k FLRJ. V tem mesecu je prispelo 195 ladij s 16.058 NRT, ki so pripeljale ali odpeljale 9.942 potnikov. Od zgoraj navedenega tovarnega prometa je bilo 1.164 ton uvoza, 368 ton izvoza in 2.219 ton razvoza. Razveseljivo je dejstvo, da je v mesecu aprilu že 41 odstotkov tovarnega prometa z inozemstvom.

Pomorstvo št. 4—5/1959

Iz bogate vsebine vsestranskih pogledov na morje in pomorstvo v preteklosti in danes ter mimo več literarnih prispevkov je treba posebej opozoriti na B. Borovičev »Vprašanje obalne plošve v Slovenskem Primorju« in na poročilo o Klubu pomorščakov v Koprju. V slovensčini sta še Ade Škerlove pesem »Svetilnik« ter odlična beseda jugoslovanskih pomorščakov »Pred petnajstimi leti«. Kot običajno je tudi dvojna številka dovršeno ilustrirana, v prilogi pa ima še Vestnik Združenja pomorskega brodarstva in Bilten pomorstva. Vsebinska je na inozemstvu važnejših člankov je na kratko povzeta v angleščini. V. P.

Za občinski praznik Koprja bo avtoturistično podjetje SAP Turist biro odprlo v Koprju svojo turistično poslovalnico. Lokal stoji prav nasproti parka in staremu pristanišču in bo s svojim lepim videzom gotovo pripomogel k polepšanju mesta

NAŠ GOSPODARSKI KOMENTAR

Razprave o važnih problemih

Te dni je zasedal plenum Socialistične zveze delovnega ljudstva. Dnevni listi so obširno obravnavali referate s te skupščine, nekatere, to je najvažnejše, se so priobčili v celoti. Zato bi se dotaknili samo temeljnih misli s te skupščine, ki je značilna po tem, da je obravnavala predvsem ekonomska vprašanja, in prvi vrsti pa vprašanja s področja socialistične preobrazbe vasi. O tem je govoril tov. Edvard Kardelj, ki je zlasti poudaril, da je končni cilj naše socialistične politike na vasi rekonstrukcija kmetijstva z ustvarjanjem velikih socialističnih proizvodnih enot, ki bodo sposobne organizirati na vasi družbeni proces proizvodnje dela, pri tem pa bi se postopno podružabila tudi zemlja.

Cilj te naše politike je v skladu z našo družbeno ureditvijo in tudi ne more biti drugačen. Sprememba je morda le v tem, da je danes težišče naših naporov na kmetijstvu, da stremimo za tem, da bi na tem področju dosegli uspehe, kakor smo jih na primer v industrijski proizvodnji, za kar je treba seveda temeljito spremeniti našo politiko na vasi. Poudarek je na tem, da nismo za to, da bi dosegli ta cilj takoj, temveč postopno in zlasti ne s

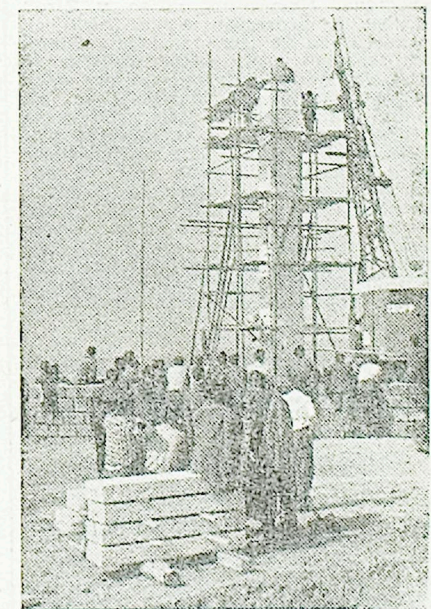
kako kampanjsko akcijo ali podobno. Vzroke in namene take politike je jasno poudaril tovariš Kardelj, ko je dejal, da nam pot, ki smo jo ubrali, zagotavlja dosego postavljenih ciljev. Gre namreč za to, da z družbenimi naložbami preko odgovarjajoče oblike združnih organizacij, in to z naložbami v moderna proizvodna sredstva, s primernimi načini združevanja zemlje, kar najbolj odgovarja neposrednemu ter materialnemu interesu kmetovalca, postopno dosežemo predvidene cilje.

Drugo mesto v obravnavanju perečih ekonomskih vprašanj pa moramo vsekakor dati konferenci mest in občin, ki je zasedala v Opatiji in kjer so obravnavali vprašanja o finansiranju komunalne izgradnje, o vprašanjih občinskih proračunov, proračunski potrošnji in drugem. Tej konferenci dajejo poseben pomen zato, ker obravnavajo vprašanja, ki so v zvezi s pripravami sprememb zakonitih predpisov o proračunih in o reformi proračunskega sistema. Poleg tega pa je bil dan poseben poudarek obravnavanju vprašanj v zvezi z združevanjem sredstev in prikazani so bili številni primeri, ko je s tako združenimi sredstvi bilo mo-

či doseči znatno večje uspehe.

Ugotoviti moramo dalje, da se naše gospodarstvo razvija ugodno in da so bili doseženi uspehi na vseh področjih gospodarskega delovanja. Uspeh je bil dosežen tudi v zunanji trgovini, čeprav je opaziti, da se težišče prenaša spričo sprememb, ki jih je povzročilo organiziranje zapadnoevropskega enotnega tržišča, proti vzhodu in pa v nove države, kamor so odpotovala naše gospodarske delegacije in zaradi sklepanja novih trgovinskih pogodb. To se opaža tudi na notranjem tržišču, ko je opaziti vedno več proizvodov, namenjenih široki potrošnji, nekaterih vzhodnoevropskih držav.

Končno naj omenimo kot posebnost znižanje prometnega davka na vino, kar naj bi povzročilo znižanje cene tej pijači. Lanska dobra letina namreč ni prav nič vplivala na padec cen vinu, in to cen, ki so se oblikovale v času slabih letin. To je tudi povzročilo letos težave v vinski trgovini, ki so toliko večje, ker tudi v izvozu ni takih uspehov, kakor bi jih radi imeli. Znižanje prometnega davka na vino bo brez dvoma delno zboljšalo položaj na vinskem trgu. —dt—

Posebno težavno je bilo spraviti zadnje klesane kvadre vrh novega spomenika v Marežigah. Treba je bilo velike vztrajnosti in iznajdljivosti. In vendar so to vse opravili Marežani skoraj sami s prostovoljnimi delom, pomagali pa so še Koprčani, zlasti s prevozi in strokovno delovno silo. Zdaj kipi trinajst belih klesancev enajst metrov visoko pod nebo, na vrhu pa žari rdeča petokraka, simbol priborjene svobode. Od daleč iz Koprja in z morja je videti beli obelisk, ki bo še pozne rodove spominjal na junjski boj slovenskega človeka za svojo svobodo in delavca vredno življenje

Nabratba

NOVA BOMBAŽNA PREDILNICA V ZADRU bo letno izdelala 870 ton preje v vrednosti milijarde 400 milijonov dinarjev.
ZA 45 MILIJARDO 20 MILIJONOV RAZNEGA BLAGA SMO UVOZILI V LETOSNJEM PRVEM ČETRTLETJU. Lani je znašala vrednost uvoza v prvih treh mesecih 49 milijard 276 milijonov dinarjev, medtem ko je letos v prvem četrtletju znašala vrednost izvoza 27 milijard 765 milijonov dinarjev. V mesecih januar, februar, marec in april smo izvozili 9500 ton goveje živine, medtem ko smo v istem časovnem razdobju izvozili 3650 ton mesnih konzerv.
VELIKA LEZIŠČA KROMOVE RUDE SO ODKRILI pri Valjevem v Srbiji. Domnevajo, da je na tem področju tudi ležišče znatnih količin bakrene rude.
ZA MILIJARDO 75 MILIJONOV DINARJEV JE NARASTLA VREDNOST HRANILNIH VLOG v letošnjem februarju. Tako je sedaj ocenjena vrednost hranilnih vlog za več kot 50 milijard dinarjev.
200 MILIJONOV TON PREMOGA BODO LETOS IZKOPALI V JUGOSLOVANSKIH RUDNIKIH, od tega milijon 300 tisoč ton črnege, 6 milijonov 900 tisoč ton rjavega premoga in okrog 10 tisoč ton lignita. Že lani so izkopalı povprečno na prebivalca več kot 1 tona premoga in v primerjavi z letom 1957 se je količina izkopane premoga povečala za dobro dvajsetino.
5,5 MILIJONA FUNTOV STERLINGOV BO DALA JUGOSLAVIJA NA RAZPOLAGO CEJLONU za nakup jugoslovanskih ladij, za dobavo opreme za industrijo, graditev in razširitev pristanišč, za hidroelektrarne in za transport.
ZA 500.000 DINARJEV SE JE ZNIZALA CENA AVTOMOBILOV ZNAMKE MOSKVIČ. Tako jih bodo lahko kupili individualni kupec po odločbi državne sekretariata za finance in državne sekretariata za blagovni promet po milijon 100 tisoč dinarjev.
260 TISOČ TON ZITA JE LETOS POTREBNIH ZA ŽIVINOREJO, razen tega pa še približno 170 tisoč to gojače oljarice, otrobov in beljakovin živalskega izvosa. Načrt predvideva, da bomo letos pitali milijon 100 tisoč belih mešanjskih prašičev, 250 tisoč goved, in 4 milijone kosov perutnine. Ker je predvideno, da se bo živinoreja v prihodnjih letih močno razvila, so sklenili povečati investicije za zgraditev 10 tovarn za živinsko krmo.

PISMO MLADIH GRADITELJEV Z AVTOMOBILSKE CESTE »BRATSTVA IN ENOTNOSTI«

Danes pozdravi, prihodnjič že o uspehih

Po dolgi poti iz Slovenije smo brigadirji I. kopske mladinske delovne brigade »Srečko Kosovel« prispeli v bratsko republiko Makedonijo. V Skopju smo doživeli zelo lep sprejem, nato smo krenili v delovno taborišče ob reki Vardar. Nastanjeni smo v naselju »Braća Oreški« v neposredni bližini vasice Prždevo, kjer živijo ljudje, ki so nas sprejeli z velikim veseljem. Nedaleč od našega naselja je Demir Ka-

pija, vas, kjer je naselje brigadirjev goriškega okraja. Takoj smo vzpostavili stike z njimi in v počastitev 1. maja smo med 15 kilometrov dolgim partizanskim maršem obiskali goriške brigadirje ter z njimi odigrali tekmo v odbojki.

Prav prisrčne pozdrave pošiljamo vsem prebivalcem kopskega

okraja, posebno članom mladinske organizacije v prepričanju, da bomo v prihodnjem pismu že lahko poročali o naših delovnih uspehih.

Brigadirji I. kopske MDB
»Srečko Kosovel«
Prždevo — LR Makedonija
naselje Braća Oreški

Uspešen zaključek pouka na KGŠ

Te dni bo zaključen teoretični pouk na Kmetijsko-gospodarski šoli v Dutovljah. Ta šola obstaja že osem let in dokončalo jo je v teh letih več kot 300 učencev. Letos jo je obiskovalo samo 20, večinoma vajencev in priučenih delavcev, skoraj nič pa kmečkih fantov. Težave so tudi bile zaradi pomanjkanja strokovnih predavateljev, vendar pa bo letošnje šolsko leto kljub vsemu dobro zaključeno. Tečajniki so poslušali vrsto kmetijskih predavanj in predavanja iz gospodinjstva, gospodarstva, zdravstva in drugih splošnih predmetov. Tečaj italijanskega jezika je obiskovalo več kot 60 tečajnikov. Zelo ve-

liko zanimanje za pouk so pokazala posebno dekleta.

Na šoli deluje tudi družina Počitniške zveze, v katero je vključenih okrog 60 mladih ljudi. Družina ima zelo delaven odbor, kar dokazuje uresničljivost želje, da bi v kar največji meri izkoristili možnosti za izpolnitev delovnega programa. S. D.

Tile pa so iz Zagorja na Pivki doma. Napregli so okrašen voz, naprosili svoja dekleta za šopke — in jo mahnili v Postojno na nabor. Seveda brez godbe ni šlo. Po Zagorju pa je pela harmonika skoro ves teden

IZREDNA OBČINSKA KONFERENCA ZVEZE KOMUNISTOV V HRPELJAH

Z večjim znanjem k novim zmagam

Pretekli petek je bila v slavnostno okrašeni občinski prosvetni dvorani v Hrpeljah izredna

konferenca občinske Zveze komunistov, ki se je udeležilo 89 delegatov osnovnih organizacij. Poročilo o delu občinskega komiteja za razdobje od II. občinske konference, ki je bila 2. februarja 1958 pa do 30. aprila 1959, je podal sekretar občinskega komiteja ZKS Viktor Ljubič.

Potem ko je orisal zunanjepolitično stanje in vlogo naše države v borbi za mednarodno miroljubno sodelovanje, je analiziral gospodarske uspehe občine Hrpelje in dejal, da je bilo v letu 1958 doseženega milijardo 950 milijonov 618 tisoč dinarjev celotnega dohodka. V primerjavi z letom 1956 se je lanj dvignil narodni dohodek za 45 %, nasproti letu 1957 pa za 24 %. Planirani celotni dohodek občine bo v letu 1959 znašal že 2 milijardi 164 milijonov 345 tisoč dinarjev ali za 11 % več, kakor v letu 1958. V okviru petletnega perspektivnega plana gospodarskega razvoja občine bo letos doseženega 68 % do leta 1961 predvidenega narodnega dohodka.

Govorec o izvajanju občinske-

ga družbenega plana in gospodarski politiki občine je sekretar Ljubič naglasil pomen kooperativnega sistema v kmetijstvu, ki je zlasti na tem področju najpomembnejši pogoj za dvig kmetijske proizvodnje. Naloga komunistov na vasi je, da s prepričevanjem in dokazovanjem pospešujejo kooperativni način kmetijske proizvodnje. Da pa bodo člani Zveze komunistov mogli biti kos tej nalogi, morajo poglobiti svojo ideološko vzgojo in dosledno spremljati naš splošni gospodarski razvoj.

Na področju občine je 28 osnovnih organizacij Zveze komunistov, ki imajo skupaj 374 članov. V prvih 4 mesecih letošnjega leta je bilo 20 novo sprejetih članov v ZK. Ideološko vzgojno delo se je v preteklem letu močno razgibalo v duhu sklepov in navodil VII. kongresa.

Izčrpano poročilo sekretarja Viktorja Ljubiča je omenilo tudi tesno povezanost občinskega komiteja ZK z občinskim odborom SZDL, ki ima na tem področju 44 osnovnih organizacij z vodstvi, v katerih je 61 članov ZKS in 56 mladincev. Občinski komitej je tudi tesno povezan z vodstvi raznih družbenih organizacij. Glede šolskega vprašanja je bila v poročilu omenjena vrsta težav v izvajanju šolske reforme, zlasti zaradi pomanjkanja šolskih prostorov in učnih moči. Poročilo sekretarja je tudi pohvalilo kulturnoprosvedno dejavnost v Pregarju in žene združnice zaradi organiziranja šolskih mlečnih kuhinj ter gospodinjstvih tečajev. Več pozornosti pa bo potrebno posvetiti mladini.

V živahni razpravi so delegati dali pobude in konkretne predloge za odpravo pomanjkljivega ali napačnega pojmovanja samoupravljanja v podjetjih ter napotke za izboljšanje ideološke vzgoje članov in pospeševanje kooperacije za izboljšanje v kmetijstvu. Član sekretariata okrajnega komiteja ZKS inž. Peter Aljančič je med razpravo opozoril na možnosti razširitve kmetijske proizvodnje. V tej zvezi je priporočil obnovo ovčereje, ki bi nudila hrpeljski komuni pomemben vir narodnega dohodka. J. Z.

Napoved vremena

ZA ČAS OD 15. DO 23. MAJA 1959

V vzhodnem delu Evrope je prevladoval minuli teden visok zračni pritisk in bilo je toplo ter v glavnem lepo vreme. V zahodnem delu, predvsem na Atlantiku, pa je deževalo. Mnogo padavin je bilo tudi v naših krajih.

Za ta teden kaže, da se bo vreme ustalilo in bo do konca maja v glavnem lepo ter toplo.

Laško predvidevamo, da bo 15. maja suho in temperatura zraka se bo vse do 19. maja dvigovala. Verjetno bo 20. maja deževalo, nato pa bo do sobote 23. maja zopet lepo in toplo. Kmetovalce posebej opozarjamo, naj škropijo breskve, da bi zatrl škodljivce, ki so se letos na tem sadnem drevju zelo zgodaj pojavili.

»SLOVENSKI JADRAN«
v vsako hišo
Slovenskega Primorja

Odlikovanci v Ilirski Bistrici

Na predlog Oblo v Ilirski Bistrici so bili odlikovani nekateri zaslužni delavci s področja gospodarstva. Med drugimi so medaljo dela podelili predsedniku upravnega odbora KZ Ilirska Bistrica Jožetu Urbančiču, dalje Vladu Primcu, delavcu v Zadrugu, Jožetu Štembergarju, ki dela v Lesonitu in še nekemu zaslužnemu delavcu v opekarni Mala Bukovica. Nagradencem so svečano podelili odlikovanja na zasedanju občinskega ljudskega odbora.

Kaj pravijo drugod...

ZASLUŽEK NA EKONOMSKI PODLAGI

Na nedavni seji Zbora proizvajalcev OLO Murska Sobota so ugotovili, da večina gospodarskih organizacij v okraju precej zavlačuje predložitev tarifnih pravilnikov. Nekatera podjetja čakajo na svoje sovratnike, njihovi predstavniki pa so potovali domala po vsej Sloveniji, da bi nekako vskladili svoje tarifne postavke oziroma način plačevanja z ostalimi podjetji po državi. Tako vsklajevanje pa nikakor ne more biti pravilno — saj temelji samo na primerjavi tarifnih postavk — ne da bi pri tem upoštevali mnogo važnejše činitelje: proizvodnost, storilnost dela.

V ZIREH NAJBOLJŠI

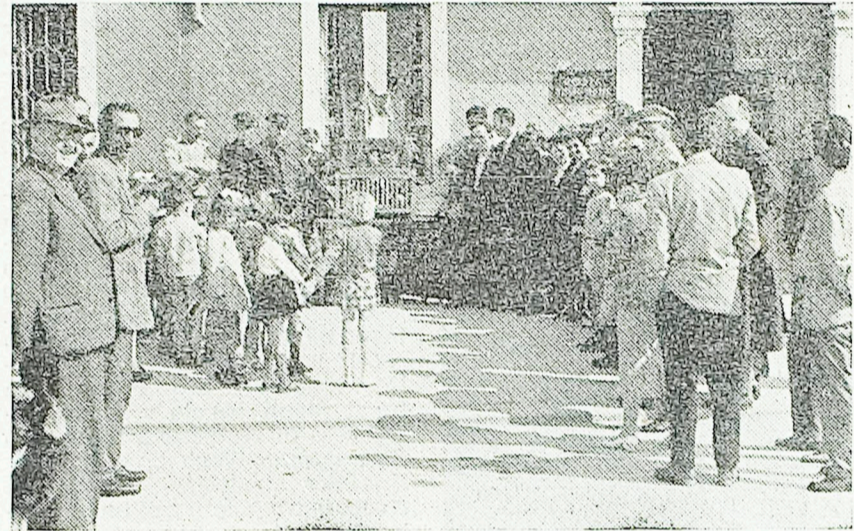
Cas je, ko bi morali vsi občinski štabi za zbiranje sredstev za gradnjo športnih objektov delati z vsem zamahom. — Zal pa je slika povsem drugačna, čeprav ne smemo trditi, da nekateri občinski štabi ne delajo. Kaže, da sta med najslabšimi občinska štaba na Bledu in v Kranju. Omenjena še nista dvignila pri okrajnem štabu niti zalepek in blokov, s katerimi bo moč zbrati dokajšnja sredstva. Nasprotno pa so v Zireh dosegli že precejšen uspeh. Doslej so razdelili za 20 tisoč dinarjev zalepek (od skupne vsote 60.000 din) in za 6000 dinarjev blokov (od skupne vsote 20.000 dinarjev). Pričakovati je, da bodo v najkrajšem času predvidena sredstva zbrana, ker je mladina pričela s svojo akcijo šele na prvomajskih praznikih. Zbrana sredstva bodo namenjena za izgradnjo garderob in sanitarij v Domu TVD »Partizane«. — S predvidenim načrtom štab ne bo zaključil svojega dela, temveč bo zbral sredstva tudi v prihodnjem letu z namenom, da bodo v Zireh zgradili javno kopalnico in športno igrišče.

DOLENJSKI LIST

RAZGIBANO TEKMOVANJE SINDIKATA USLUŽBENCEV TNZ IN LM V NOVEM MESTU

Ena izmed sindikalnih podružnic, ki ji športno udejstvovanje ni nekaj tujega in oddaljenega, je vsekakor podružnica Tajništva za notranje zadeve pri OLO Novo mesto. Pod sodiščem za Krko so člani te sindikalne podružnice uredili lepo igrišče za odbojko, namizni tenis, balinanje in streljanje, v katerega so vložili precej prostovoljnega dela. Začetek je bil kakor povsod tudi tu težak, a zdaj, ko se je športno življenje razgibalo, je igrišče ob vsakem lepem dnevu naravnost zasedeno od živahnih tekmovalcev, ki si po službi radi privoščijo oddih in razgibanje v tej ali oni obliki.

Ze več tednov člani tega sindikata uspešno tekmujejo v telesovzgojnih in strokovnih panogah na čast 15. obletnice resora notranjih zadev. Do 10. maja bodo zaključili tekmovanje v strelstvu, administraciji, odbojki, šahu, kriminalistični tehniki, balinanju in pling-pongu, medtem ko bodo priredili 13. maja še ocenjevalno vožnjo z motornimi kolesi. Tekem se udeležujejo uslužbenec TNZ v Novem mestu in uslužbenec LM iz vsch postaj v okraju.

Minuli teden je odnesla pozdrave in čestitke predsedniku Titu iz Kopra še ena štafeta. Uslužbenec PTT so slovesno izpustili na dolgo pot svoje golobe-pismonoše

ČETRTO KOLO REPUBLIŠKE KOŠARKARSKE LIGE

Aplavz za Postojnčane v Mariboru

Branik — Postojna 65 : 50 (26 : 22)

V četrtem kolu prve republiške košarkarske lige je mariborski Branik premagal v nedeljo pred 500 gledalci Partizana iz Postojne s 15 točkami razlike. Postojnčani so v tekmi, ki sta jo odlično sodila P. Kavčič iz Ljubljane in Ramskugler iz Celja, nastopili v naslednji postavi: Babuder (11), Tavčar (32), Makarovič, Bajc (5), Orel (2), Jurca in Biasizzo.

Sam rezultat tekme kaže sicer na prepričljivo zmago Branika, toda kdor si je ogledal sijajni dvoboj v mariborskem Ljudskem vrtu, bo potrdil, da so Postojnčani prvič v letošnjem prvenstvu izpustili iz rok izredno priljubljenost za zmago nad renomiranim

nasprotnikom. Po peturni nemo-goči vožnji na odprtem kamionu se je naš predstavnik pojavil na igrišču neposredno pred samim začetkom tekme. Zato je bilo presenečenje tem večje, ko so gostje po zaporednih metih Tavčarja vodili po 3. minuti že z 8:2. Kasneje so Mariborčani rezultat sicer izenačili, toda odpor Postojnčanov je bil tako prepričljiv, da si ob polčasu, ki so ga domači odločili v svojo korist s 26:22, še nihče ni upal napovedati končnega zmagovalca prvenstvenega dvoboja.

V drugem polčasu so Branikovci z odličnimi akcijami nezadržno polnili koš gostov, ki so se utrujeni le še stežka skoncentri-

rali. Po dveh zaporednih minutah odmora pa so vendarle zbrali še toliko moči, da so razliko v koših občutno znižali in pri tem večkrat celo odločno nadigrali igralce Branika, za kar jih je presenečeno občinstvo nagradilo z navdušenim ploskanjem.

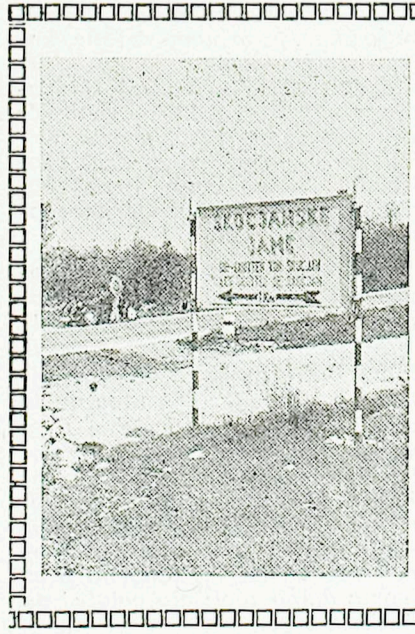
Reči je treba, da je končni izid tekme izredno ugoden za Postojno, ki se iz tekme v tekmo popravlja in nastopa s čedalje večjo samozavestjo. Primer potovanja s kamionom v Maribor, od koder bi Postojnčani ob drugačnih okoliščinah verjetno odnesli prvi dve dragoceni točki, pa opozarja na to, da se našemu predstavniku kljub izrednemu hotelju, da doseže uspeh, obetajo tudi v bodoče porazi, če bo matično društvo Partizan še nadalje životarilo v tako nemogočih materialnih pogojih, v kakršnih je trenutno.

Zvezni sodnik Peter Kavčič je dal o tekmi z Branikom naslednjo izjavo: »Nad izredno igro Postojne sem presenečen. Čudim se visokima porazoma, ki ste ju doživeli v tekmah s Svobodo in Medvodami, ker me je današnja tekma popolnoma vprepričala, da se z vsemi nasprotniki v ligi, razen z Odredom in »Mariborom«, lahko enakopravno borite.«

Peter Tavčar, ki je bil na nedeljski tekmi najboljši igralec na igrišču, je tudi po 4. kolu na čelu strelcev lige s 85 doseženimi koši. V nedeljo bo postojnski Partizan nastopil v Ljubljani na finalnem tekmovalstvu društva Partizan LR Slovenije v košarki. M. A.

Bilo bi prav ...

... če bi si tisti, ki upravljajo s Škocjanskimi jamami pri Divači, ogledali napise na velikih tablah v Postojni, ki vabijo obiskovalce v Postojnsko jamo. Ogledali naj bi si jih zato, da bi jih lahko primerjali z onimi, ki komaj vidne stran od ceste sramežljivo opozarjajo mimo vozeče turiste na Škocjanske jame. Če že morajo namreč te table iz raznih prometno-varnostnih ozirrov stati nekoliko stran od ceste, pa naj bi bile vsaj tolikšne kakor one v Postojni, da jih bo vsak vozač že od daleč zapazil: pritegnile ga bodo in šel si bo ogledat jame.

GOSTOVANJE AKADEMIJE ZA IGRALSKO UMETNOST
IZ LJUBLJANE

Grška tragedija v sodobni obleki

Eugen O'Neill: ELEKTRA V ČRNINI

Zal je verjetno nevolja koprskih abonentov Primorskih prireditelj zaradi težkega dramskega repertoarja v letošnji sezoni dosegla svojo kulminacijo prav ob gostovanju Akademije za igralsko umetnost iz Ljubljane z O'Neillovo dramo ELEKTRA V ČRNINI. Zal zato, ker so zamudili dobro predstavo dobrega dramatika in še bolj žal, ker Zavod Primorske prireditelje kljub opozorilom in nasvetom ni upošteval želja abonentov in vsaj enkrat, takole malce za oddih, poskrbel v zadnjem času za lažje in vedreše delo. Naj bo kakorkoli, vendar smo se srečali (v petek in soboto v Kopru, v nedeljo v Izoli in v ponedeljek v Piranu) ponovno z enim največjih ameriških in sploh svetovnih dramatikov Eugenom Gladstonom O'Neillom. Do zdaj smo poznali njegovi deli »Strast pod brest« in »Ano Christie« (oboje v izvedbi SNG Trst), zdaj pa so nam absolventi Akademije za igralsko umetnost iz Ljubljane predstavili še »Elektro v črnini«. Čeprav v nekoliko skrajšani obliki in pod skrajšanim naslovom, je mladim in nadarjenim igralcem uspelo, da so nam pokazali velikega dramskega mojstra v vsem umetniškem sijaju.

Sodobni evropski in ameriški dramatik so večinoma častili klasične grške tragedije. Pri njej se učijo, zgledujejo, sposojajo motive in celo naslove. Seveda pa to grško tragedijo oblačijo v sodobno obleko, ljudj pomenjujejo s pravimi imeni, vnesejo nazore in trpljenje. Problemi sami pa so vedno isti, globoki prepadi človekove duševnosti, dobra in slaba dejanja, ljubezen in sovraštvo, greh in očiščenje. Znani ameriški dramatik Arthur Miller, ki se je prav tako učil pri starih grških mojstrih, pravi, da je vsaka drama veliko pravoznanstvo, velika pravna zadeva v umetniškem oblačilu. Gledališki oder naj bi bil torej po logičnem sklepanju velika, občedolovska javna tribuna, kjer obravnavajo značaje in probleme vsega sveta in vseh časov. Človek bi lahko to izjavo pripisal tudi O'Neillu, vsaj ravnal se je po njej.

Svoje delo o človeških strasteh, otroški ljubezni in vdanosti, pa neizprosno maščevanju, bi lahko imenoval O'Neill kakorkoli in nič nas ne bi motilo, da smo že nekoč v šolskih klopek slišali o starem grškem mojstru Euripidu in njegovi Elektri, o sestri in bratu, ki sta kruto maščevala nad materjo očetovo smrt. Toda O'Neill ni hotel zatajiti zveze z Euripidom in je delo naslovil »Elektra v črnini«, čeprav je Elektra mlada Američanka Winnie, Orest ameriški vojak Orce itd. Obleka pa je sodobna: za umrlimi nosimo črnino. Tudi v tem delu ni veliki ameriški dramatik zatajil svojih lastnosti, ki jih je izpričal domala v vseh svojih štiridesetih dramah: pogumnega prijema,

naturalističnega slikanja ljudi in okolja, udarnega dialoga in napetosti dejanja.

Predstava, ki so nam jo pokazali mladi igralci iz Ljubljane, je bila zelo dobra. Izkazali so se kot zreli igralci, za katere lahko mirno uporabimo vse stroge kriterije poklicnega ansambla. Janez Drozg in Mile Korun sta se izkazala kot režiser in scenarist, igrali pa so: Breda Gustičeva, Branka Kostičeva, Božo Ulaga, Milena Miličeva, Stanko Potisek, Anton Petje, Marjan Hostec in Božo Vovk.

Mladi igralci so z velikim uspehom nastopali z »Elektro v črnini« v Ljubljani in nekaterih drugih krajih Slovenije, v kratkem pa pojdejo na Poljsko, kjer bodo prav gotovo potrdili sloves, ki si ga je pridobila pri lanskem gostovanju Drama SNG za dramske poustvaritve na visoki ravni.

Z. L.

V PRIPRAVAH NA REVILJO LJUDSKOPROSVETNE DEJAVNOSTI

V Kopru: Velika puntarija, pevski zbor, baletna šola, recitatorji

Razgibana ljudskoprosvetna dejavnost v Kopru v zadnjem času ni samo v pripravah na veliko revijo ob Dnevu mladosti, o kateri smo na kratko že pisali, ampak odraz splošne razgibanosti in številnih proslav v jubilejnem letu, ko slavimo 40 let ZKJ in ob prvem prazniku naše občine, 15. maju. V teh proslavah in pripravah sodelujejo vsa močnejša društva v našem okraju, vendar si bomo za začetek ogledali le Koper.

Težišče programa, ki ga bodo izvedli koprski ljudskoprosvetni delavci, je na moškem pevskem zboru DPD Svoboda, na baletni šoli in na recitatorjih dijakov srednjih šol. Tovariše, ki so odgovorni oziroma pripravljajo posamezne točke, smo naprosili za podrobnejše podatke.

Tovariš Ernest Zega pripravljala zborne recitacije z dijaki Gimnazije, Ekonomske srednje šole in Učiteljskega. Dijaki sami, pravzaprav njihovi predstavniki, so si zadali to obvezo, vendar študij zelo ovira neredno obiskovanje. Gre za 45 dijakov Gimnazije in 30 dijakov ESS, ki se bodo morali, pa čeprav s pomočjo šolskega vodstva, spomniti svoje obljube in pošteno poprijeti, kajti časa ni več na pretek. Razen treh zbornih recitacij bosta nastopila tudi dva solo-recitatorja,

Uspelo gostovanje mladih Tržačanov

V nedeljo so gostovali v koprskem gledališču »Najmlajši« prosvetnega društva »Ivan Cankar« iz Trsta. Izvajali so pisane prizorčke v režiji članice SNG Trst Eme Starčeve, otroški pevski zbor je pod vodstvom Fride Valetičeve zapel nekaj pesmi, baletni zbor in mlade soliste pa so pod vodstvom baletnega mojstra, prav tako člana SNG Trst, Vilese Adrijana zaplesale več točk (baletni zbor na sliki). Mladi izvajalci in njihovi vzgojitelji so želi polno in zaslužno priznanje koprškega občinstva, predvsem pa mladih Koprčanov, ki so napolnili gledališko dvorano. Mladinske predstave so v Kopru zelo redke in zato tembolj zaželeno. Posebno če je program tako pester, dobro izveden in nastopajo pri njem otroci, kot je bil primer preteklo nedeljo

to sta igralec Ernest Zega in dijak Učiteljskega Egidij Bonin.

Po sporedu večerne slavnosti proslave v nedeljo, 24. maja je razvidno, da nastopi moški pevski zbor s sedmimi zahtevnimi pesmimi, borbene in partizanske vsebine. Po podatkih, ki nam jih je dal dirigent zbora Vladimir Lovec, pa je to le drobec dela, ki ga opravlja zbor v zadnjem času. Sodelovali so pri proslavah 40. obletnice ZKJ po nekaterih kolektivih (Primorski tisk, Bolnica, Slavnik, TNZ), razen tega pa sodelujejo pri izvedbi Ocvirkove igre »Upor pred zarjo« v Marezigah, kjer nastopajo tudi samostojno in skupno z zborom koprškega učiteljskega ob svečani proslavi občinskega praznika v nedeljo, 17. maja. Pevski zbor bo končno še sodeloval med statisti pri uprizoritvi »Velike puntarije.«

Podatke za Baletno šolo nam je dal njen vodja Slavko Hiti. Pri reviji ljudskoprosvetne dejavnosti 23. in 24. maja bodo nastopili gojenci Baletne šole z narodnimi plesi in s koreografsko izvedbo Arničevega »Povodnega moža«. Posebni baletni večer pa pripravljala šola še pred revijo (po načrtu naj bi bil v četrtek 14. t. m.).

Največji dogodek ob praznovanju Dneva mladosti bo uprizoritev dela našega renomiranega dramatika Bratka Krefta »Velika puntarija«, pri kateri sodelujejo najboljši amaterji iz Sežane, Pirana, Izole, Kopra, Ilirske Bistrice in Postojne. V Koper pridejo vsi za štiri dni v mesecu, od četrta do vključno nedelje, in je ta študij zanje obnem dramatski tečaj. Te vaje, ki bodo seveda morale biti v zadnjih dneh priprav še bolj intenzivne in pogoste, so omogočila z velikim razumevanjem razna podjetja in ustanove, pri katerih so zaposleni nastopajoči igralci. Teh igralcev je več kot dvajset, vseh

POČITNIŠKI TEČAJI V KOPRU

Zveza Svobod in prosvetnih društev Slovenije bo organizirala od 25. julija do 25. avgusta razne tečaje za ljudskoprosvetne delavce. Po programu bodo trije tečaji, in sicer v juliju za knjižničarje občinskih in drugih večjih knjižnic, za programske vodje filmskih sekcij in za vodje klubskega življenja. V začetku avgusta pa bodo seminarji za predsednike oziroma tajnike občinskih svetov Svobod, dalje za vodje izobraževalnih sekcij, za vodje delavskih in ljudskih univerz, za člane izobraževalnih komisij ter za člane dramskih in pevskih komisij.

skupaj s statisti vred pa nastopa okrog 80. Statisti so večinoma iz Kopra.

Kakor vidimo, ni v vsej tej razgibani in živahni ljudskoprosvetni dejavnosti videti, da bi se kakorkoli uveljavljali ali delal naš Amaterski oder. Skoraj nerazumljivo je, da v mestu, kakršno je Koper, ni mogoče najti skupine ljudi, ki bi imela vselej in sposobnost za dramsko udejstvovanje. To dejavnost goji uspešno v Kopru le dramska družina pri sindikalni podružnici ČZP Primorski tisk in zato ni čuda, da so ji poverili uprizoritev Ocvirkove igre »Upor pred zarjo« ob koprskem občinskem prazniku. Ob spodbudi te dramske družine in uspehih sosednjega amaterskega odra v Izoli, ki pripravljajo vsako leto nekaj dobrih uprizoritev, bi bilo želeto, da bi vendarle po več letih neuspelega prizadevanja dobili tudi v Kopru amatersko igralsko družino v okviru Svobode.

Drugič pa še o pripravah na revijo v drugih občinskih središčih našega okraja. Z. L.

IZ NAŠEGA LJUDSKOPROSVETNEGA ŽIVLJENJA

Amaterski oder Izole se uveljavlja

Drama G. Kaiserja »Vojak Tanake«, ki jo je uprizoril Amaterski oder DPD Svobode v Izoli v soboto, 9. t. m., nas je prijetno presenetila. Sicer smo že navajeni, da so predstave tega odra na visoki stopnji amaterske zmogljivosti, vendar so se pri tej predstavi še posebno izkazali z zaokroženo izvedbo, z izenačenimi interpretacijami. Glavno zaslugu za to ima vsekakor režiser Slavko Skamen, ki se je resno in prizadevno lotil dela ter ni niti najmanjše podrobnosti prepustil slučajju.

Zelo ustrežna je bila tudi scena Draga Podvornika. Poudaril je zlasti japonsko obeležje dela in s tem pomagal premostiti vprašanje, zakaj so se odločili prav za to igro. Napisal jo je namreč Nemeč G. Kaiser in čeprav anti-fašist v emigraciji in kot protest proti militarizmu je čutili v delu veliko razumevanja prav za militarizem. Tudi splošni človeški motiv, ki govori o bratu in njegovi sestri v javni hiši, je bil znan že v grški tragediji in smo ga srečali pozneje še v številnih dramah in filmih. Zato je vsekakor grozila nevarnost, da se nam bo zdel motiv že precej obrabljjen.

Nabratibio

SKOPSKO
NARODNO POZORIŠTE
NA TURNEJI

Po uspelem gostovanju v Beogradu in Zagrebu so člani opere in baleta Narodnega pozorišta iz Skopja gostovali še v Ljubljani, kjer so uprizorili Baletni večer, Flotovo opero »Marta« in Verdijevo opero »Othello«. Ta turneja je bila umetniška afirmacija majhnega in sposobnega ansambla, ki opravlja na področju svojega stalnega delovanja pomembno umetniško poslanstvo.

RAZSTAVA GRAFIKE
V POČASTITEV 40-LETNICE
ZKJ

V Jakopičevem paviljonu v Ljubljani bodo odprli junija razstavo grafike s socialno tematiko iz časa med obema vojnama. Razstava bo v počastitev 40-letnice ZKJ in jo bodo po Ljubljani, kjer bo prikazana najprej, pokazali tudi v mnogih drugih krajih Slovenije.

»MIKLOVA ZALA«
KOT PLESNA FANTAZIJA

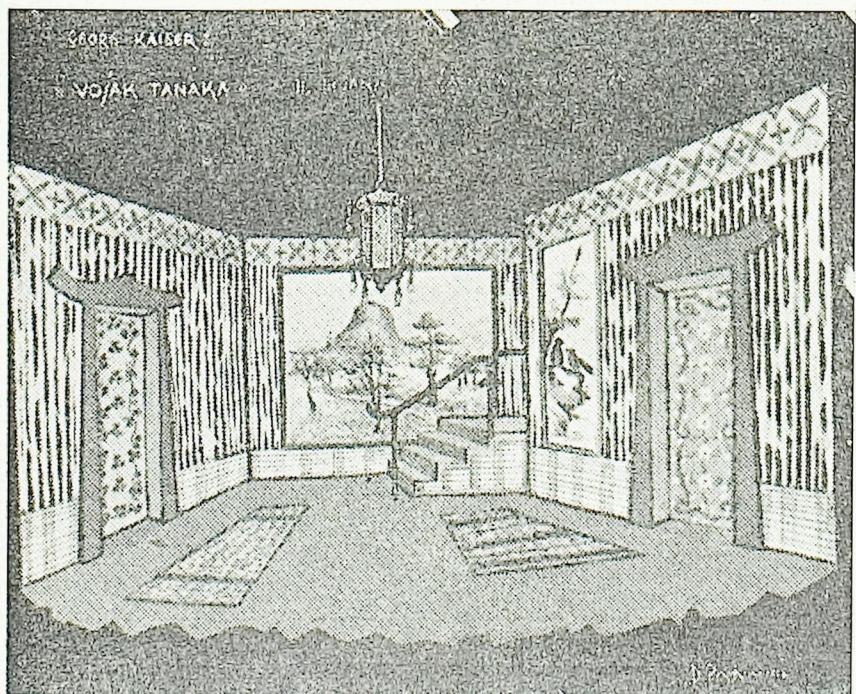
V počastitev 40-letnice ZKJ so pripravili na Rakeku krstno uprizoritev plesne fantazije po znani ljudski igri »Miklova Zala«. Uspelo predstavo so pripravili gojenci glasbene šole v sodelovanju s člani prosvetnega društva, TVD Partizan in orkestrom JLA iz Postojne. Koreografske točke je po scenariju Marijana Tomšiča pripravila Erika Vidmarjeva.

NAGRAJENA ROMANA
BENA ZUPANČIČA
IN ČEDE PRICE

V Beogradu so na pobudo CK Ljudske mladine Jugoslavije osnovali žirijo za oceno najboljšega romana z najprivlačnejšo in najzanimivejšo tematiko za mlado generacijo. Žirija je nagradila delo slovenskega književnika Bena Zupančiča »Pozdravi Marijo« in roman zagrebškega književnika Čede Price »Nekoga moraš imeti rad«.

FESTIVAL
RADIJSKE DRAME
ZA OTROKE

Jugoslovanska radiodifuzija je organizirala v Skopju prvi domači festival radijske drame za otroke. Na festivalu so sodelovale radijske postaje Beograda, Zagreba, Ljubljane, Sarajeva, Skopja, Titograda in Novega Sada. V petih dneh festivala so poslušali 22 radijskih dram in o njih razpravljali. Ob zaključku so podelili nagrade, ki so jih prejeli: prvo nagrado za režijo je dobil pred kratkim umrl režiser RTV Ljubljana Tugomir Tory za otroško radio dramo »Teževa breskve«, drugo pa režiser Radia Skopje Petre Pričko. Za najboljši tekst si delijo nagrado Pino Vatovec, Jože Tiran in Nebojša Nikolić. Prvo nagrado za najboljšo vlogo si delita Jana Osolinikova in Mica Jerajeva iz Ljubljane. Nagrado za originalno glasbeno ilustracijo otroških radio dram so dobili skladatelj Srđjan Barić iz Beograda, Miljenko Prohaska iz Zagreba in Miroslav Ranbosek iz Beograda.

Scena iz Kaiserjeve drame VOJAK TANAKA, ki jo je uprizoril Amaterski oder DPD Svoboda v Izoli

PETER STOJAN

Ozadje krvavih dogodkov

v Marezigah leta 1921

»Nijedna občina u Julijskoj krajini nije dala toliko konfiniranih i optuženih zbog narodnosti i politike, koliko Marezige« (»Istra«, Zagreb 12. V. 1933).

Obračun s fašističnimi požigalci v Marezigah 15. maja 1921 je izraz trdne volje našega človeka, da brani, kar je njegovo: imetje, jezik in skromne svoboščine, ki si jih je izvojeval v stoletnem boju proti izkoriščevalcem. Čeprav so pokazali Marezžani tako borbenost, ki za tiste čase na Primorskem nima primere, je vendarle res, da se v marezžanskih dogodkih zrcali takratno razpoloženje vsega delovnega ljudstva na Primorskem.

Prva svetovna vojna z Oktobrsko revolucijo pomeni tudi za Primorsko močan korak naprej v bogatenju revolucionarne ideje. Tržaški delavci so takrat jasno povedali, da nečajo več buržoazne države. Od tod strah tržaške buržoazije, ki si mrzlično išče pomoči pri sosedih. V imenu »Odbora za javno blaginjo« (buržoazna oblast v Trstu pred prihodom italijanske vojske!) pošlje v Benetke delegacijo (v njej je bil tudi predstavnik slovenskih desnih socialistov dr. Ferfolja!), ki na štabu ene od italijanskih armad skoraj na koljenih prosi, naj pridejo v Trst zadušiti revolucijo! Ta vojska je prišla in tako se 2. XI. 1918 s Trstom začne okupacija Primorske, Istre in dela Dalmacije. Italijanska vojska je prihajala v deželo, ki jo je vojna opustošila in do kraja izčrpala. Edini delavski list v Trstu »Il lavoratore« se je tiste dni topil v šovinističnem vzhicenu in pozdravljal okupatorja z besedami: »... končno je zdaj tu pričakovana luč plemenite svobode, tu je zdaj sveta osvoboditev iz težkih okov... Tržačani, naj živi Italija! Naj živi italijanski Trst, naj živijo italijanske dežele ob vzhodnem Jadranu!« (3. XI. 1918, št. 4084). Ferfolja je po vsem tem še vedno izjavljal, da je italijanska okupacija le začasna. Iz številnih plakatov in brošur »Tukaj smo ter bomo ostali« (v slabi slovensščini jo je napisal neki F. Babudri), je lahko vsak naš preprosti človek razbral, da so se namenili Italijani ostati tu in da pomeni italijanska imperialistična okupacija začetek novega in velikega zla.

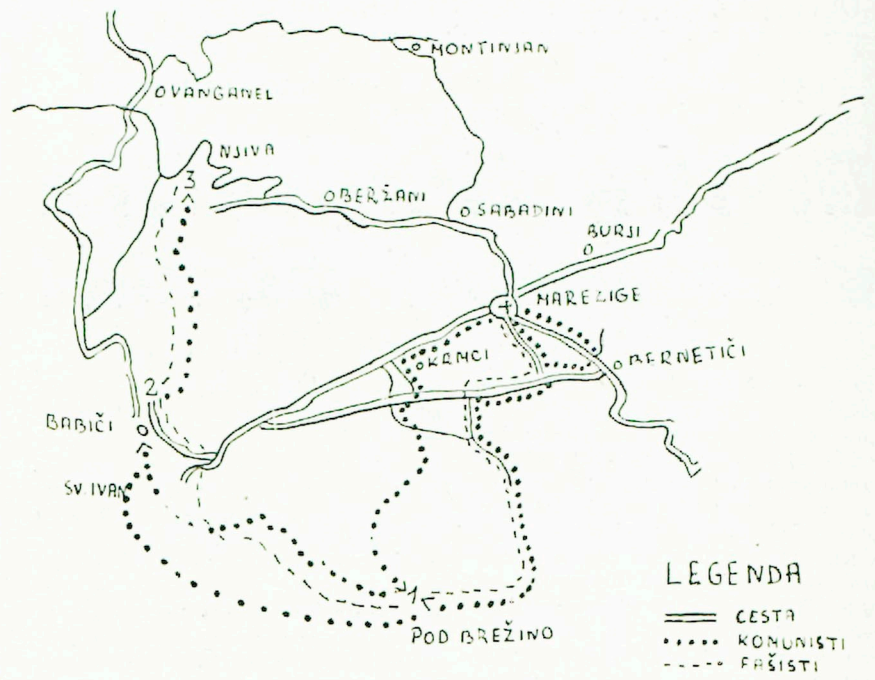
Povratniki iz ruskega vojnega ujetništva so na Primorskem prvi občutili bič imperialistične policije, ki je zanje pripravila celo posebna taborišča (Civita vecchia, Campo Asinara). Italijanski kraljevi guberniji se o teh bivših ujetnikih izraža takole: »... ako upoštevamo njihov izvor, jih moramo v splošnem interesu smatrati za sumljive in nevarne lju-

di, ki pridejo kot taki v poštev za internacijo« (Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci, svezak IV., R. 1947, str. 245). V policijskih uradih na Primorskem so še dolgo let po prvi svetovni vojni hranili spiske povratnikov iz Rusije, da bi laže kontrolirali razvoj revolucionarnega gibanja. Ta strah okupatorja ima več vzrokov. Po prvi svetovni vojni je bila Italija na pragu revolucije in delavski razred bi jo bil tudi izvedel, če bi imel vodstvo, ki bi bilo kos tej težki nalogi. Čim bolj je naraščal revolucionarni val, tem bolj je kapitalistom lezel strah v kosti. Zgodovina nam potrjuje, da so se takrat dobro znašli. V Milanu so si ustanovili fašistično stranko (Fascio di combattimento, marec 1919), nov politični štab. Kmalu zatem so si osnovali še svojo vojaško organizacijo (Squadre d'azione). Prav značilno je, da so fašisti organizacijo te vrste ustanovili najprej v Trstu (12. V. 1920). Medtem ko so se italijanski socialistični prvaki pripravili, kakšna bodi politična linija, so fašisti že sprožili splošno ofenzivo. Sama KPI prihaja na politično arena (1921), ko je bilo že marsikaj zamujeno in k temu se pridružuje še nesreča, da je postal sekretar za partije Amadeo Bordiga, ki je bil proti snovanju ljudske fronte. Trdil je, da je fašizem nekaj začasnega, da bo prav tako hitro izginil, kakor se je rodil. Bordiga ni znal oceniti niti položaja na Primorskem. Na ta način se je KPI močno izolirala od množic. Ko je Gramsci obračunal z Bordigo (1926), se je fašizem že dokončno utrdil na oblasti.

Velika fašistična ofenziva na Primorskem se začne s požigom Narodnega doma in Delavskega doma v Trstu (13. VII. 1920 in 1.

III. 1921). Prvi udarec je padel po slovenskem narodnem gibanju, drugi pa po proletariatu. Obe izgubi sta bili težki. Narodni dom je bil ponos vseh tržaških Slovencev, Delavski dom pa vseh tržaških delavcev (v njem je svojčas predeval tudi Ivan Cankar). Medtem ko je v tem času v Italiji revolucionarni val že močno oslabil, imamo na Primorskem povsod borbeno razpoloženje. Očitno je bilo, da hočejo fašisti slovanski manjšini zlomiti hrbtnico. Ob priliki parlamentarnih volitev leta 1921 so si fašisti v Julijski krajini napravili zvit načrt. V »nacionalni blok« so zabili vse tiste italijanske stranke (demokrati, republikanci ter klerikalci), ki so bile protislovenske in protisocialistične usmerjene. Pri volitvah je prišlo tako rekoč do boja na nož. Zaradi strašnega terorja se je v Istri udeležilo volitev le 60,2% volilnih upravičencev. Mussoliniju se je zelo mudilo s pripravami na državni udar (1922) in zato je hotel tudi v Julijski krajini za vsako ceno doseči nekaj uspehov. Volitve so se vršile šele po temeljitem obračunu s protifašisti. Neki fašistični funkcionar je tedaj pisal, da bi se bile volitve, če bi se vršile leta 1920, spremenile v Istri v pravi protitalijanski plebiscit (iz istega dela kakor zgoraj, str. 275).

Tik pred volitvami so se fašizmu uprli raški rudarji (marec—april). Istrska vas je bila prva, ki je videla na svojih strehah fašističnega rdečega petelina. Leta 1921 so fašisti zažgali nekaj hiš v Čezarjih pri Kopru in Mačkovljah pri Trstu. Na ostrine razrednega (protifašističnega) boja v Istri so vplivale še neke posebne okolnosti. To je bila dežela kolonov. Italijanski zemljiški veleposesniki, ki so prodirali z obale v notranjost, so si prigrabili vso najboljšo zemljo. Za njimi ni zastajala niti cerkev. Oba sta bila

Pod vasjo so se fašisti zbrali in bežali najprej v smeri Rokave (Pod brežino). Tu je bil ubit prvi fašist. Naslednji spopad je bil pred gostilno v Babičih, kjer je padel drugi fašist, tretjega pa so Marezžani ustrelili nad cesto, ki vodi proti Vanganelu (Njiva). Vodja akcije proti fašistom je bil Ivan Babič, ki so ga karabinjerji po navedenem dogodku zasledovali in iskali celih pet mesecev. Končno jim je padel v zasedo, kjer je drago prodal svoje življenje. Fašistični časopisi so zatem poročali, da se je orožnikom posrečilo uničiti »zelo nevarnega razbojnika« (brigante molto pericoloso)

najprej stebra italijanskega iredentizma, pozneje pa fašizma.

Ob priliki volitev leta 1921 je pritisnil na slovensko prebivalstvo celoten italijanski »nacionalni blok« (pod fašističnim vodstvom se je pozneje skoraj v celoti prelevil v fašistično stranko). Da bi si ta blok zagotovil večino pri volitvah, je pošiljal v vasi fašistične skvadriste. Tak napad so doživeli tudi Marezige. Ko je padla prva bomba, ubila kmeta Ivana Sabadina in dva vaščana ranila, so Marezžani skočili na fašiste kot risi. Dobili so prav dobro lekcijo! Zanimivo je, da se fašisti o tem dogodku niso upali niti pisati, slovenski nacionalistično usmerjeni publicisti pa so iz posebnih vzrokov prav tako šli mimo njih.

Revolucionarni duh ni pri istrskih Slovincih nikdar popustil.

Marezžane so na primer tirali na procese tudi v Rim (1930 in 1934) in med njimi jih je bilo tudi nekaj takih, ki se iz zaporov niso nikdar več vrnili v svoj rojstni kraj (Marsič, Kocjančič in drugi). Marezžani so leta 1932 sodelovali pri protifašističnih demonstracijah v Kopru. Zaradi preganjanja je moralo mnogo Marezžanov v emigracijo. V letih 1932—1933 jih najdemo tudi v Ljubljani med člani »Mlade Soče«.

Ljudstvo, ki mu je grozilo iztrebljenje, ni hotelo kloniti. Leta 1941 se zbira v OF, ki jo vodi KP in pod njenim vodstvom si izvojuje svobodo skupaj z jugoslovanskimi narodi. Marezžani so bili med tistimi, ki so že od vsega začetka dajali dober pogled, kako se je treba boriti proti izkoriščevalcem delovnega ljudstva.

Srečko Vilhar

UPOR PRED ZARJJO

Odlomek iz drugega prizora igre, ki se dogaja 15. maja 1921 v Marezigah. Igro bo uprizorila v soboto 16. t. m. zvečer dramska družina sindikalne podružnice ČZP »Primorski tisk« iz Kopra v Marezigah v okviru proslav občinskega praznika

(Prostor pred istrsko kmečko hišo. Zadaž na levi se vidi pročelje z dvema oknom in glavnim vhodom, od katerega vodi troje stopnic. Ob zidu pri vходу je klop, na desni strani pa kup drv s tnalom. Skoraj popoln mrak. Ko se zastor dvigne, sedi Rudolf Bernetič na klopi, en kmet na tnalu, drugi pa na kupu drv. Svetloba prihaja iz razsvetljene hišne veže).

1. KMET: To je moje mnenje. BERNETIČ (srednje postave, čokat, okroglega obraza, 27-leten, inteligent in živih kretenj): Ne, ne, ne smemo gledati tako ozko. Če pomislimo na dejstvo, da so zmagali v Rusiji delavci in si zgradili komunistično državo, da je začelo po ruskem zgledu na vseh koncih sveta kipeti,

da je proletarijat zasedel nekatere tovarne na Madžarskem, Češkem, v Nemčiji in tudi v Italiji, potem lahko pričakujemo, da bo prišlo do Evropske revolucije.

1. KMET: Ja, če je pa tako, potem gre pa čisto zares. BERNETIČ: Zares in še kako zares. Zato je tudi boj, ki smo ga bojevali ob volitvah mi komunisti v Marezigah, Dekanih in v Ospu, močan prispevek k zmagi evropske revolucije.

1. KMET: Ze, ze, sodrug, toda mi nismo imeli drugega kot kamenje in pa stare lovske puške. Kaj moremo mi proti pravim vojaškim puškam in mašincam?

2. KMET: In na topove si pozabili. Matija, na topove!

BERNETIČ: Ne gre za orožje, ne gre za premoč! Gre za upor. Ni vedno učinkovito samo upor z orožjem. Upor mora biti v naših sreih, upirati se moramo vsemu, kar nas ponižuje kot ljudi. Ne smemo se pustiti zasuznjiti, ko pa vemo, da so tisti časi že minili. Včeraj smo udarjali s kamni, danes zbiramo svoje sile, jutri bomo morda že nabijali s puškami in kanoni. A za tisti jutrišnji dan moramo biti pripravljeni.

1. KMET: Ali bomo dobili orožje iz Rusije?

2. KMET: Kje pa drugje? Rusija nam bo dala, kolikor bomo hoteli.

BERNETIČ: Ne, Rusija nam ga ne more dati, ker ga sama potrebuje. Mi sami ga bomo morali izrgati tistim, ki ga danes uporabljajo proti nam. V naših rokah bo to orožje učinkovitejše, če ga bomo znali pravilno sukati.

1. KMET: O, da bi imeli na dan tistih nesrečnih volitev pravo orožje!

2. KMET: Uh, do Tagliamenta nas ne bi ustavili... eh, kaj do Tagliamenta!... do Rima bi jo potegnili.

BERNETIČ: Sodrug, v času volitev nismo bili pripravljani na fašistični napad. Prav iznenadila nas je njihova

lati skrivoma in da se ne smemo prenatigiti. Če že imamo puške, jih rajši skrivimo!

2. KMET: Kaj bi zdaj s puško! Hvala bogu, da je nimam.

BERNETIČ: Dandanes pri nas še ni čas za puško. Priti pa mora tisti čas, ko bomo lahko udarili z orožjem v roki. Za zdaj bo vse naše delo priprava za tisti čas. Preden bo kdo prišel za orožje, bo moral točno vedeti, zakaj ga je prijel.

(Ne daleč počjo puškinji strelji. Vsi trije zamišljeno pogledajo v smer pokanja in se spogledajo. Francka se prikaže na oknu, Tonka pa na pragu, obe z grozo v očeh prisluhneta v noč)

BERNETIČ (skloni glavo): Ivan... gotovo je on...

1. KMET: Ne bi rekel. To je bil pok karabinke, on ima pa manihercu.

2. KMET: Pa tudi... saj ne more tako hitro zaporedoma streljati. Udariti so se morali.

BERNETIČ: Da se mu le ni kaj zgodilo!

(Tonka stopi k oknu, na katerem je Francka, in se onemoglo nasloni na hišni zid).

TONKA (gleda v zvezde): Da bi se izpolnilo!

FRANCKA: Gledaš zvezde?

TONKA: Ja... Si videla, kako se je pravkar neka velika zvezda utrnjala?

FRANCKA: Sem.

TONKA: Si si kaj lepega zaželela?

FRANCKA: Poskusila sem, pa mišlim, da sem bila prepozna.

TONKA: Za želje ni nikoli prepozno.

FRANCKA: Morda je bila oseba, ki jo je objela moja želja, prej mrtva, preden se je dotaknila moja misel.

TONKA (se zgrozi): Kaj govoriš... Kaj si tudi ti mislila na Ivana?

FRANCKA: Samo nanj... Sama ne vem, kaj ga ima, da si ne da miru. Kakor da bi bil obseden. Namesto, da bi se karabinjerjem umikal, jih išče in poka po njih s svojo puško.

TONKA: Kdo ga razume!... (stopi k trojici, ki je onemela). Vsaj vi bi bili toliko pametni, da bi ga odvrgli od njegovih neumnosti.

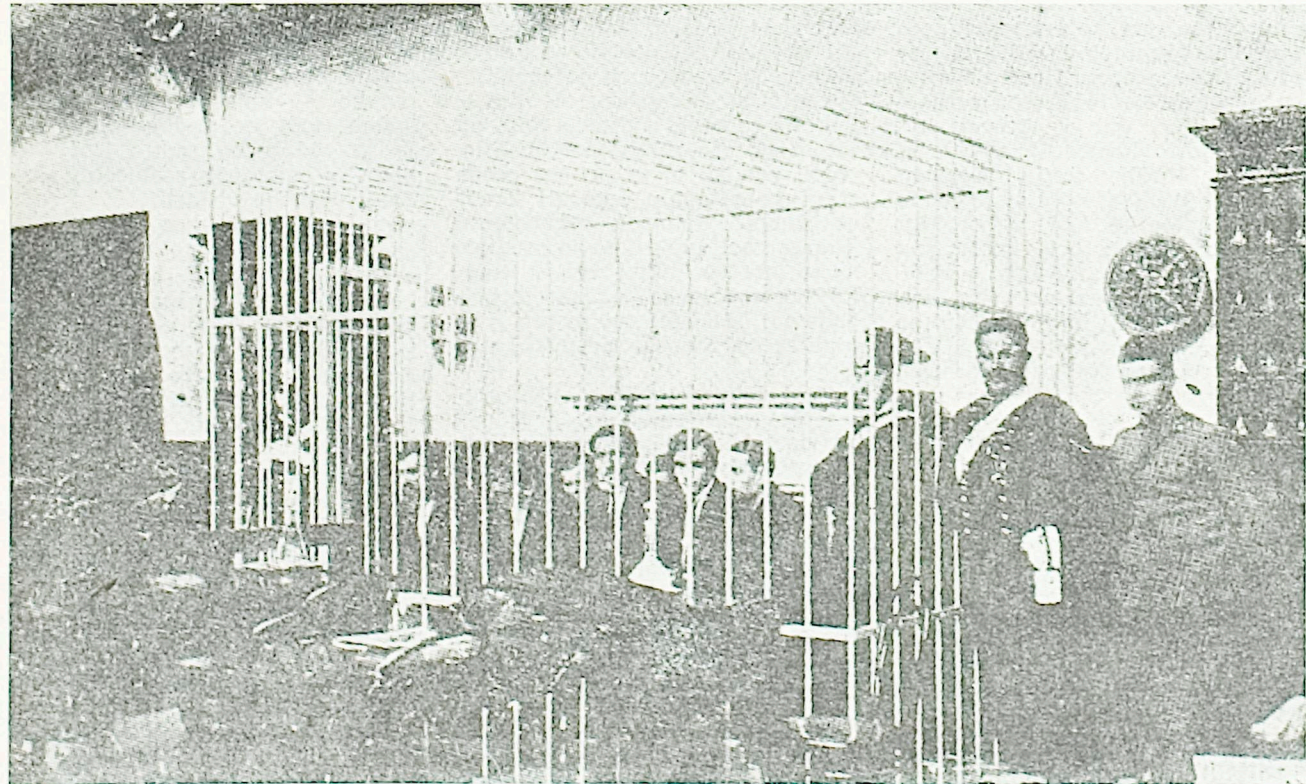
BERNETIČ (skomigne z rameni, čisto mirno): N'hče mu ni ukazal, naj strelja, zato mu tudi nihče ne more braniti, če strelja. Star je dovolj in dobro ve, kaj dela.

TONKA: Pa saj sami vidite, da tako nikamor ne pelje. Čisto sam se potika tod okoli in napada karabinjerje. Nesrečo bo priklical na vse naše vasi. On je prost, mi pa moramo noč in dan odgovarjati komisarju in agentom na vedno isto vprašanje: »Dove je Ivan Babič? Dove je Ivan Babič?«

2. KMET: Kaj vprašujejo po njem, ko pa jim vsak dan zvižgajo okoli ušes krogle iz njegove puške?

FRANCKA: Nobeno noč ne spim, če pa zaspim, se takoj spet zbudim in nekaj mi pravi, da me je zbudil puškin strel.

(Nadaljevanje na 7. str.)

Prizor s procesa proti upornim Marezžanom, ki so sodelovali v akciji proti fašistom dne 15. maja 1921

VASJA OCVIRK

surovost, na katero smo tudi mi odgovorili. Spontano smo se zagnali nanje in jih zapodili. Če bi bili oboroženi in organizirani, bi napadalec še krajšo potegnili... Tako pa, saj veste, kako je bilo...

1. KMET: Ljudje so v perzonu.

BERNETIČ: Mi komunisti ne smemo pozabiti nanje. Treba jih je obiskovati, jim nuditi moralno in materialno podporo. In ne samo njim, tudi njihovim družinam je treba pomagati.

2. KMET: V nekaterih hišah so družine naših, ki so zaprti, čisto na psu.

BERNETIČ: Zbrati je treba denar in jim priskočiti na pomoč! Ne smemo dopustiti, da bi obupali in se sprevrgli v naše sovražnike. Zlasti na mladino je treba paziti, da je ne dobijo na svojo stran fašisti. Mlade ljud je treba podučiti. Ne skrivajmo pred njimi komunističnih brošur in časopisov. Kar naj prebirajo »Delo« in »Edinost«... In še to moramo vedeti: Bodimo strpni do drugih strank, ki so se pr-pravljene z vso odločnostjo boriti proti skupnemu sovražniku — fašizmu.

1. KMET: Dejal bi, da moramo de-

OČIVIDEC — JOŽE VERGAN IZ POPETER 66 — PRIPOVEDUJE O OKOLIŠČINAH IN POTEKU DOGODKOV V MAREZIGAH L. 1921

Neuklonljivi borci na barikadah svobode

Delovanje Komunistične partije sega tudi na področje koprške okolice že v leto 1919. Tedaj je Rudolf Bernetič prišel iz Trsta organizirat na Koprsko slovenske delavce in kmete v Partijo, pripravljal jih je na vstajo, na upor proti okupaciji in na prevzem oblasti po vzgledu Rusije, ker se je takrat utrjevala sovjetska oblast pod vodstvom boljševiške partije z Leninom na čelu. Iz tega je rasla perspektiva in zavest lastne moči vseh zatiranih ljudi po vsem svetu.

Marca 1919 je bil pod vodstvom Bernetiča prvi tak sestanek v Popetrah pri Koprju, ki se ga je udeležilo osem vaščanov. Med njimi so bili trije bratje — Ivan, Karlo in Jože Vergan, dalje še dva Vergana — Josip in Stefan — in še dva Rozmana — Stefan in Karel.

Na tem in na drugih sestankih navzočim kmetom je silno prijal program revolucije: delavci in kmetje naj prevzamejo oblast v svoje roke, zemljo pa naj dobijo tisti, ki jo obdelujejo. Posebno mladi so se oprijeli svoje partije in z veliko požrtvovalnostjo, iznajdljivostjo in pogumom opravljali svoje naloge. Poguma tudi starejšim ni manjkalo. Mnogi so se tedaj šele dobro vrnili iz vojske in so kot bivši avstrijski vojaki tako in tako podcenjevali vojaške sposobnosti italijanskega okupatorja. Ker so italijanski vojaki in orožniki, financarji in policisti radi zahajali na razne zabave po slovenskih vaseh in tamkaj izzivali, prevzemali slovenskim fantom njihova dekleta na plesih in jim na vse načine nagajali, je že pred marežanskimi dogodki večkrat prišlo do manjših ali večjih, bolj ali manj javnih ali prikritih spopadov med pritepenimi tujimi oblastniki in domačimi fanti. Tako je prišlo že poprej do streljanja med popetrskimi fanti in italijanskimi orožniki in financarji, pri čemer je bil en italijanski financar hudo ranjen. Seveda so sledile represalije; prišla je vojska v vas in aretirala Ivana Vergana, brata Viktorja in Karla Rozmana in še Štefana Rozmana. Peljali so jih pred sodišče, kjer je bil Ivan Vergan obsojen na šest mesecev, ostali štirje pa vsak na štiri mesece zaporne kazni.

Italijani so s tem dosegli prav nasprotno, kar so hoteli. Ljudje so jih še bolj zasovražili, se jim upirali, zbirali pomoč obsojenim tovarišem ter nadaljevali z ilegalnim delom. Trije so iz prve celice sicer manjkali, ker so bili v koprskih zaporih, zato pa so ostali bolj poprijeli.

Nekaj dni po uspehi borbi s financarji in karabinjerji je spet prišel na sestanek v Popetre Bernetič iz Trsta. Tokrat je prinesel veliko propagandnega gradiva in čisto določene naloge v zvezi z bližnjimi volitvami v maju 1921. Na njih bo kandidiral tudi KP Julijske krajine, razen nje pa še slovenska stranka Lipa. Bernetič je vsem podrobno obrazložil pomen teh volitev za slovenske delovne ljudi, zato so se vsi mladi komunisti s podvojeno močjo oprieli propagandnega dela za volitve.

Kandidat KP je bil Jože Srebrnič iz Solkana in vsi slovenski ljudje so ga bili pripravljani voliti. Ko so volilne italijanske komisije videle, da slabo kaže za njihove fašistične kandidate, so poklicale na pomoč tako imenovane akcijske grupe »Squadre d'Azione« — prve te vrste na Koprskem. To so bili vzroki in ozadje znanih marežanskih dogodkov, ki so nato nastopili.

V Marezigah je vse živo. Volivci se zavedajo svojih moči in vedo, koga je treba voliti. Staro in mlado se zbira pred voliščem in pred cerkvijo. Dne 15. maja 1921. Ze zjutraj so člani volivne komisije telefonirali v Koper in javljali »obupno stanje«, »potrebna je pomoč«, »pošljite squadro«. In res! Okrog desete ure sta že priropotala dva kamiona črno-

srajčnikov iz Koprja v vas. Prepevali so fašistične pesmi in se po izkrcanju z vozil napotili naravnost v gostilno »Niocente«, kjer so naročili kosilo. Piti pa so začeli takoj. Nalivali so se z vinom in v alkoholu iskali poguma za dejanje, ki je imelo priti. Vsi so bili oboroženi od glave do pete. Imeli so ročne granate, revolverje in gumijevke oz. lesene policijske palice.

Po kratkem postanku v gostilni so se napotili proti volišču. Ze spotoma so ustavljali ljudi ter jih pretepali s pendreki. Računali so, da bodo s svojim brutalnim nastopom prestrašili domačine in jih odvrnili z volišča. Kakšen račun brez krčmarja! Marežani so grdo gledali pritepenice in stiskali pesti, ko so videli njihovo šopirjenje po vasi. Ko pa so fašisti začeli streljati

Še zadnji klesanec, ki tehtal nekaj sto kilogramov, je treba dvigniti na vrh spomenika, da bo zrastle do svoje dokončne velikosti. Potem še velika petokraka in spomenik bo gotov. To je bilo prejšnjo nedeljo, ko so Marežani hiteli, da končajo spomenik in lepo uredijo svojo vas za sprejem številnih gostov prihodnjo nedeljo. Za vsa ta dela so sami in nekaj požrtvovalnih ljudi iz Koprja opravili skoraj 5000 ur prostovoljnega dela — zdaj pa s ponosom in zadoščenjem pričakujejo veliki dogodek ob odkritju, ko se bo v njihovo zavedno vas spet zgrnilo na tisoče gostov od vsepovsod

v zbrano množico ljudi ter pri tem ubili vaščana Ivana Sabadina, dva druga pa ranili, je prekipela s težavo zadržavana jeza. Kot en mož so se vsi zbrani vaščani hkrati pognali na fašiste. Le redki je imel orožje — ta z golo roko ali vsaj s kamenjem, oni s krepelom, padlo pa je tudi nekaj streliv. Streljanju so se pridružili še orožniki iz njihove kasarne — pokalo je kot na fronti.

Fašisti niso vzdržali krepkega navala razjarjenih domačinov. Na vrat na nos so jo ubrali iz vasi. Mnogi so popustili orožje in si hiteli reševati golo življenje, kar pa se ni vsem posrečilo. Na priložni skici spodaj je videti, kam so bežali v smrtnem strahu in kam so jih preganjali domačini, kje so obležali in za vedno prenehali strahovati slovenski živelj v Istri. Vsa okolica je bila strašljivo vznemirjena. Ljudje so bili razkačeni in so hitro prišli do boljšega orožja. V njihovih rokah so se pojavile avstrijske manliherce in lovske puške. Blokiralni so vse okoliške vzpetine in zastražili vse dohode v vas. Iz bližnjih Trušek, kjer je bilo sosedno volišče, so prišli vprašati, kaj se dogaja in če potrebujejo pomoč, ki pa so jo Marežani odklonili, ker so se čutili sami dovolj močne. Hodili so po vasi in prepevali po zmagovitem obračunu s fašisti slovenske in ruske pesmi. Karabinjerji in policisti so prestrašeni ždeli v kasarni in se niso upali na plan.

Organizacija pa je delovala dalje. Vsi za boj sposobni moški so s puškami in bombami oboroženi zasedli okoliško hribovje, vsaka vas na svojem področju. Najbolje oboroženi so se ustavili na glavni cesti pri kapeli na križišču. Vse je čakalo samo še povelja za napad, pa bi bili vsi vdrli v dolino in naskočili še tako močnega sovražnika. Po vseh hribovih je odmevalo: »Nočemo Italijanov, še manj pa fašistov. Živeti hočemo v miru in svobodni v naši mili Istri!«

Tako so istrski Slovenci zavarovali volišče v Marezigah in Truškah pred nasiljem fašističnih priganjačev. Ves dan se domačini niso premaknili s svojih položajev po grebenih okoliških

hribov. Šele popoldne je pripeljal v Marezige ambulantan avtomobil, ki je pobral mrtve in ranjene fašiste. Prišla je tudi četa vojakov, ki pa niso nadlegovali ljudi, ker so videli vojaški razpored domačinov po bregovih okoli vasi in njihovo pripravljenost, odgovoriti na vsako izzivnjo z orožjem v roki.

Odpeljali so padle in ranjene, odšli so vojaki, orožniki so se še vedno tiščali v kasarni, medtem ko so Marežani glasno dajali duška svojemu veselju nad izbojevano zmago. Prepevali so po vasi in se veselili, čeprav jih je na drugi strani mučilo vprašanje: »kaj pa zdaj?« — zakaj vedeli so, da Italijani ne bodo tako zlepa pozabili svojega poraza.

Ze naslednji dan je prišel v Marezige cel bataljon italijanskih vojakov ter nekaj kamionov policije in orožnikov. Obkolili so vse področje in začeli načrtno stikati za ljudmi, za katere so sumili ali vedeli, da so se udeležili akcije proti fašistom. Policija je pod zaščito bajonetov redne vojske terorizirala ljudi po vasi, jih pretepala, sproti zasliševala in odganjala z njihovih domov. Aretiranih je bilo v Marezigah in okoliških vaseh nad 60 ljudi. V Marezigah se je tudi ob tej priložnosti grupa domačinov spopadla s policijo, pri čemer sta padla dva vaščana.

Celih osem dni so ostali vojaki in karabinjerji s policijo v Marezigah in okolici. Nekaj kamionov karabinjerjev pa se je med tem vrnilo v Koper preko Pridvora in Čezarjev. Pri Čezarjih so se ustavili in se spet spravili nad prebivalstvo. Pretepli so, kogar so pač dosegli, zažgali so šolo in še neko drugo hišo ter ustrelili staroga Bonina.

Od šestdesetih aretirancev so nekatere po dveh tednih izpuščili domov, proti ostalim pa je bil uprizorjen famozni proces, s katerega je tudi fotografija na 6. strani spodaj.

Marežanski dogodki ob volitvah leta 1921 so zapustili ogromen vtis po vsej okolici. Dokazali so ljudem, da lahko z združenimi močmi ukrotijo še tako objestnega in krvoločnega sovražnika. Prinesli so med ljudi enotnost, kakršne niso todkaj

Stari in novi svet v Marezigah: 86-letni očka Jožef Krnac je sedel med mladi rod in opazuje, kako kamnarji pripravljajo plošče za ureditev okolice novega spomenika padlim. Z odobravanjem pokima sem in tja: »Saj bi, pa to ni več za nas stare... Mladi se pa kar pridno obračajo... Eh, kje so časi... Tedaj sem bil tudi jaz poleg. Prišli smo ravno dobro iz vojske, pa se nismo hudiča bali. Kar s kamenjem smo podkurili fašistom, ker ni bilo drugega pri roki, pa so morali vseeno bežati. Sreča dela junake, ne pa železo. In pa pravica je bila na naši strani...«

nikoli poznali. Patriotska in razredna zavest je Marežanom in prebivalstvu vse koprške okolice pomagala preko največjih težav okupacije in je bodrila ljudi v njihovih prizadevanjih za ohranitev najosnovnejših človeških pravic, katere jim je hotel fašizem docela odpraviti. Upirali so se neznanstvenemu pritisku fašistov in upali v dan odrešenja. Ta dan je tudi njim zasijal, ko se je fašistični okupaciji uprla vsa Jugoslavija, vse jugoslovansko ljudstvo s svojo Komunistično partijo na čelu. Skupaj smo si priborili svobodo, skupaj smo dali po naših močeh vsaj svoj delež za svobodo. Marezige pa bodo vedno svetel vzgled, kako se je treba boriti za svojo svobodo in koliko pomeni bratska enotnost med ljudmi, ki si prizadevajo k istemu cilju.

Po pripovedovanju Jožeta Vergana in drugih virih zbral in zapisal Rastko Bradakšja

UPOR PRED ZARJO

(Nadaljevanje s 6. strani)

1. KMET: Pustite babnice te stvari pri miru! To so naši, moški posli. On se ne da, pa konec. Zene nima, otrok nima... no, ja nikogar nima.

FRANCKA: Kaj sem pa jaz? (Vsi se nekako podzavestno zagledajo v Francko, ki še vedno gleda v nebo in se bori s solzami, ki ji silijo na oči)

BERNETIČ (kakor bi govoril sam s seboj): V stari grški zgodovini sem najrajši prebral naslednji dogodek: Združene Grke so vodili proti Perzijcem, ki so bili v številni premoči, Spartanci. Njihova naloga je bila, zadržati nasprotnika, da pride do odločitve na morju. Se preden pa je prišlo tako daleč, je izdajalec Efilat pripeljal Perzijce po gorskih stezah Grkom za hrbet, zaradi česar je bil strd odpor pri Termopilah. Spartanci so poslali večino vojske nazaj na Korintsko ožino, da bi branila sovražniku dostop na Peleponez. Sami pa so z ostalimi Grki, ki so se jim prostovoljno pridružili, ostali in se borili do zadnjega moža. Hvaležni ljudje so kasneje postavili junakom spomenik z napisom: »Popotnik, sporoči Lakemoncem, da tu mrtvi ležimo, kakor velet je domovine ukaz.«

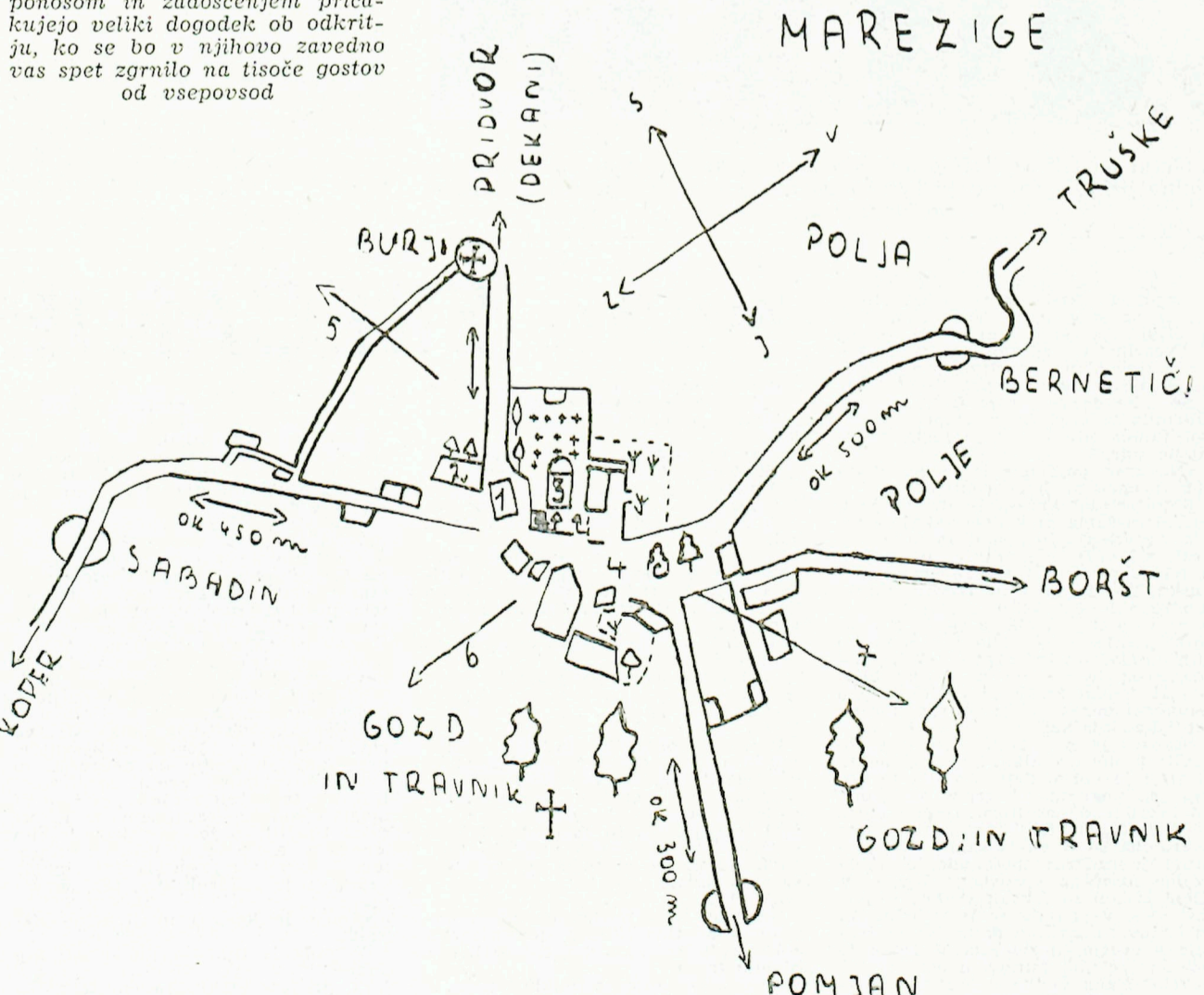
FRANCKA: Zakaj nam to pripovedujete?

TONKA: Saj to ni moglo biti res.

BERNETIČ: Tako govori zgodovina. In čez toliko in toliko let bo govorila zgodovina tudi o Ivanu Babiču, ki se je sam skrival po teh krajih in napadal karabinjerje. Povedala bo, da je bil pač iz posebnega istrskega testa, ki se ni dal gnesti po mili volji. Zgodovina bo govorila o junaku, na katerega je bila vsa Istra ponosna in da je možko živel in tudi možko umrl.

FRANCKA (skoraj zajoče): Ne govorite o njegovi smrti. (Se umakne od okna)

TONKA: Če bo tako nadaljeval, ne bo dolgo, ko bomo lahko šli za njegovim pogrebom. (Se umakne v vežo).

Fašisti so prišli v Marezige dne 15. maja 1921 ob desetih dopoldne. V gostilni so si naročili kosilo in nekaj popili. Zatem so se obrnili proti volišču in cerkvi, kjer je bilo precej ljudi. Streljali so vanje in metali proti njim ročne bombe. Streljali so tudi iz karabinjerske postaje. Ivan Sabadin je bil ubit, dva vaščana pa sta bila ranjena. Vaščani so se nato s kamenjem zagnali proti fašistom, ki so pobegnili, kot kažejo puščice. Legenda: 1 = volišče, 2 = gostilna, 3 = cerkev, 4 = trg ter 5, 6 in 7 = smeri, v katere so Marežani zasledovali fašiste

ZENA IN DOM ★ ZDRAVSTVO IN VZGOJA ★ ŽENA IN DOM ★ ZDRAVSTVO IN VZGOJA ★ ŽENA IN DOM ★ ZDRAVSTVO IN VZGOJA

V MESECU POKLICNEGA SVETOVANJA

Predavanja, ankete in potrebe

Izbira poklica je odločilen življenjski korak mladega človeka

Ob koncu vsakega šolskega leta se mora na tisoče mladih ljudi odločiti za glavno pot v svojem življenju, za poklic. Poti je več: v uk v podjetje ali obrt, v šolo s praktičnim poukom, v srednjo strokovno šolo ali gimnazijo, ali pa se enostavno vključiti v eno izmed gospodarskih panog. Vsekakor pomeni zaključek obveznega šolanja prelomnico, ki vpliva na vse poznejše človekovo življenje. Naloga staršev, učiteljev in nas vseh je, da mlademu človeku pomagamo pri tako važni odločitvi in zato je prav, da ga seznamimo z najrazličnejšimi možnimi poklici, mu povemo prednosti in težave tega ali onega poklica in ga poučimo o sposobnostih, ki jih mora imeti, da se bo lahko z uspehom uveljavljal v določenem poklicu.

Do zdaj smo imeli ob zaključkih šolskega leta v ta namen tedne poklicnega usmerjanja, letos pa je bil temu namenu posvečen ves mesec, to je čas od 15. aprila do 15. maja. To razširitev je predlagalo Združenje poklicnih svetovalcev Slovenije.

Naša poklicna svetovalnica, ki deluje pri posredovalnici za delo, je svoje delo v tem mesecu osredotočila na predavanja in izvedla anketo med mladimi ljudmi. Predaval je stalni predavateljski kader, ki ga sestavljajo predvsem profesorji in strokovni učitelji vajenskih šol. Do zdaj je bilo v vseh občinah našega okraja okrog 19 predavanj za učence in 15 predavanj za starše. Predavatelji so mlade ljudi, dijake dveh zadnjih razredov osnovne šole, in njihove starše seznanjali z važnostjo izbire poklica, s poklici, ki so prenasličeni in seveda tudi s poklici, kjer primanjkuje ljudi in v katerih imajo mladi ljudje največ možnosti razvoja in takojšnje zaposlitve. Največ mladih ljudi se želi izučiti v kovinski in elektrostroki, najmanj pa v obrtništvu, kjer je največje pomanjkanje kolarjev, kovačev in mizarjev. Možnost zaposlitve in potrebe naših podjetij in ustanov so dijakom, kakor tudi njihovim

staršem, prikazali z nazornimi grafikoni. Seveda tu ne gre samo za vajence ampak tudi za nadaljnje izobraževanje v strokovnem šolstvu, za kar morajo dijaki poznati pogoje za sprejem in poklic, ki ga bodo imeli ob koncu šolanja. V pomoč pri odločitvi naj bi bili mladini tudi ustrezni filmi in obiski v večjih gospodarskih podjetjih, v gostinskih obratih in podobno.

Vzporedno s temi predavanji je poklicna svetovalnica skušala izvesti anketo o željah mladih ljudi. Da bi lažje izpolnili anketno polo, so se dijaki v posebni brošuri seznanili z možnostmi šolanja pri nas. Vsak mladenec ali mladinka pri nas ima po dovršenem obveznem šolanju možnost pripraviti se za svoj bodoči poklic v strokovnih šolah (vajenske šole, šola s praktičnim poukom, tehnične in druge strokovne šole, vojaške šole), nadaljevati šolanje v gimnaziji, na učiteljski in ekonomski ali kakih drugi srednji šoli, kar po uspešnem zrelostnem izpitu omogoča še šolanje na višjih šolah. Končno pa imajo mladi ljudje, ki so dovršili 15. oziroma 18. leto starosti možnost, da se vključijo kot nekvalificirani delavci v katerokoli gospodarsko panogo in da po določenem času na delovnem mestu opravijo izpit za kvalificiranega delavca. Vse vrste in stopnje šol na področju Slove-

nije so v brošurici navedene, za zaključek pa še odredba o predizobrazbi vajencev in učencev strokovnih šol s praktičnim poukom.

Druga oblika pomoči, ki jo nudi poklicna svetovalnica mladim ljudem pri izbiri poklica je v tem, da jih bo seznanila s kadrovskimi potrebami naših podjetij in ustanov. Prav gotovo igra pri izbiri poklica važno vlogo konkretna in realna možnost zaposlitve. In končno vsi tisti, ki kolebajo in se ne morejo odločiti, lahko prosijo pri svetovalnici za pomoč in navodila.

Zelo malo poklicev je, za katere ni potrebno vseh osem razredov osnovne šole in zadošča le šest (n. pr. mizarji, kolarji, frizerji, kovači) oziroma sedem razredov (deloma kovinska stroka). Imamo pa nekaj mladincev in mladink, ki iz tega ali onega vzroka niso končali predpisanega šolanja za stroko, ki so si jo izbrali za svoj življenjski poklic. Tem mladim ljudem bo skušala poklicna svetovalnica s sodelovanjem Ljudske univerze dati dopolnilno izobrazbo v večernih tečajih.

Ne tako... ampak tako

Marjan (vrnil se je iz šole): Oh, če bi ti vedela, mama, kako je bila danes učiteljica neznanca. Kar naprej nas je kregala, brez vsakega vzroka!

Mati: To pa res ni nobena učiteljica, če ne zna premagati svoje slabe volje in živcev. Ubogi otroci!

Skušajte otrokom pojasniti, zakaj so včasih odrasle osebe pa tudi otroci slabe volje. Bolje je, da najdete vzrok za njihovo nenavadno vedenje, kot da jih enostavno obsojate

Mati: Torej, kako je bilo danes v šoli?

Marjan: Nikakor. Učiteljica ni bila dobre volje in vse nas je kregala.

Mati: To ni nič hudega. Verjetno jo je bolela glava ali pa je imela kake druge hude skrbi. Boš videl, da bo jutri spet vse dobro.

Nova številka revije OTROK IN DRUŽINA

Takoj za uvod številke nas opozori dr. Vlado Schmidt na naslednje: »Ko tehtamo pridobitve štridesetletnega organiziranega boja naših komunistov, moramo mednje uvrstiti tudi napredek na področju našega vzgojnega dela. Ta napredek zlvira iz izboljšanih objektivnih družbenih pogojev za vzgojo... ter iz bolj razvite zavesti o usmerjanju vzgojnih prizadevanj, iz resničnejše pedagoške znanosti, ki nastaja na teh temeljih.« Pri nas pa so se ti pogoji spremenili po zaslugi komunistov.

Te misli je razvil v svojem članku naš pedagog dr. Schmidt in nas pri tem spominja na 40-letnico Komunistične partije Jugoslavije. V vrstah učiteljev in drugih družbenih delavcev vedno več govori o ustanavljanju družin pionirjev za družnikov ali šolskih zadrug. Kakšne so te zadruge? Na to vprašanje je odgovoril učitelj Milojko Vidmar. Janez Kromar pa piše o šolskem vrtu.

Marsikoga bo zanimalo, kaj je pokazala anketa na območju stanovanjske skupnosti Stadion. Anketa je bila izvedena letos v februarju, anketni listi pa so vsebovali vprašanja o družinskih članih, njihovih poklicih in starosti, o velikosti stanovanj, o prehrani, o varstvu in vzgoji otrok ter o želji staršev, kako urediti njihovo zaščito in varstvo, kako organizirati razne servisne dejavnosti itd. Odgovori so zelo zanimivi. Zbrala jih je Ančka Cerinova in nam o tem poročala. Da se želje in potrebe stanovancev v marsičem razlikujejo od plana dela, ki si ga je že pred anketo zastavil svet stanovanjske skupnosti Stadion.

Bolj redko spregovorimo na straneh naše revije o razveseljivih prizadevanjih naše mladine, pravi prof. Jovita Podgornikova in piše o mladinski radijsko-televizijski oddaji »Spoznavajmo svet in domovino«.

Prof. Franc Strmčnik pa zaključuje svojo razpravo o kaznovanju otrok s to mislijo: »Zelo važen je kontakt med vzgojiteljem in otrokom, in sicer pred in med kaznovanjem ter po njem. Notranja vez med njima ne sme biti nikoli v resnici pretrgana. Vzgojitelj mora dati vedeti otroku, da ni izgubil zaupanja vanj, da ga spoštuje kljub njegovim slabostim in da mu je hudo, ker ga mora kaznovati«. To gotovo ni lahko doseči. Je pa potrebno, da otrok ne izgubi vere in zaupanja vase, da lahko premaguje občutek manjvrednosti in obup, ki se ga loteva med kaznovanjem.« Marsikdo bo preiskal vse prejšnje

zvezke revije, v katerih se nadaljuje omenjena razprava o kaznovanju in jo bo še enkrat v celoti prebral.

V Sloveniji imamo več vzgojnih domov, ki jih imenujemo tudi vzgajališča. Vanje prihajajo mladoletniki in mladoletnice zaradi socialne in moralne ogroženosti, pa tudi zaradi že storerjih kaznivih dejanj. Bogo Germovšek nam piše o tej mladini in o njenih problemih po odpustu iz vzgojnih domov. Zelo živ primer zapuščenega otroka je opisala učiteljica Marija Brezovec. Starši in mladina, ki se pripravljata na zakon, se bodo ob tem članku zamislili. O filmu »Primer dr. Laurentisa« so še vedno živi razgovori. Revija objavlja pismo neke naročnice in odgovor nanj.

O vzgojnih težavah z invalidnim otrokom je pisal Srečko Rot v Pomenkih s starši. Pri nas je mnogo invalidnih otrok zaradi bolezni, največ po prestani otroški paralizi. V Kamniku imamo zavod za usposabljanje invalidne mladine. Srečko Rot, ki je upravitelj tega zavoda, je v svoji dolgotrajni izkušnji prišel do važnega zaključka, da moramo ravnati z invalidnimi otroki glede zahtev in oblik dela po možnosti enako kakor z zdravimi.

Helena Puharjeva piše o roditeljskem domu kot o prvem triletnem spolne vzgoje in na zadnjih straneh revije v rubriki »Mladi« o nespornemu med zakoncem (avtor je Stanjo Holy).

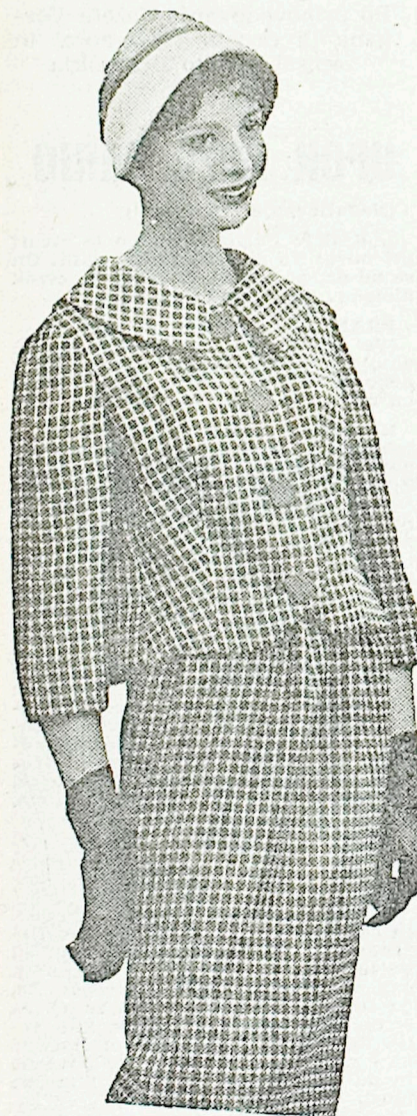
KAKAOVE REZINE

Pet dkg margarine, 17 dkg sladkorja, 2 jajci, 3 žličke kaka, vanilja, malo mleka, 22 dkg moke, 1 pecilni prašek.

Margarino, sladkor in jajci penasto vmešamo, pridenemo kakao, vaniljo, mleko in moko s praškom vred. Testo mora biti srednje gosto. Damo ga v pomaščen pekač in pečemo pri srednji vročini, da naraste.

Poletni modeli ne kažejo nobenih modnih muh, ampak so v tradicionalno priljubljeni obliki oprijetega života in širokega krila. Pogoste so kombinacije z belim

Dvodielna obleka iz drobno kari-rastega blaga. Jopica se zapenja vsej dolžini s štirimi gumbi, ni predolga in je ohlapna.

Marta Grom: SREČANJE

Drobna nožica je zadela ob krkino. Deček se je spotaknil in padel. Stekla je naprej, dvignila malega kričalca. »Saj ni hudega...« je rekla. »Saj ni hudega...« S čudno, njej skoraj tujo nežnostjo je stisnila k sebi tubjega otroka. Potem ga je dvignila visoko v zrak in zaklicala: »Čakaj! Ujela bova metuljčka! Hočeš? In rožic bova natrgala... poklicala bova murna... Ali slišiš, kako gode svojo pesem... Utihni in prisluhni...«

Otrok je za hip utihnil. Odrgrala je drobno bilko. »Sedaj ga bova poklicala... prav sedaj...« »Ana... Ti si... Ali je mogoče...« Počasi je okrenila glavo in komaj zadržala krič. Otrok se je iztrgal iz njenega naročja in zakričal: »Očka... očičii... padel... padel...« Stal je pred njo in jo gledal. Njuna pogleda sta se srečala, za hip zbegala. Potem je globoko zajela zrak, se zasmejala: »A, ti si...« Na videz čisto mirno je segla v ponudeno desnico. Čutila je: njegova roka se je zadržala v njeni dalj, kot bi bilo treba. »Čudno srečanje po tolikih letih...« je rekla, da bi pretrgala molk. Potem sta govorila. Ni se mogla spomniti, kaj in o čem. Tudi smejala sta se in otrok z njima. Skupaj so klicali murna, lovili metulja. Otrok je tako hotel. Ko sta odhajala, so si vsi trije mahali s roko. Stala je na vrhu griča. Veter se je zaganjal v njen obraz in ni se mogla orestiti občutka, da stoji na razvalinah

svojega življenja. Zdelo se ji je, kot bi veter raznašal poslednje drobce njene nekdanj sanjane sreče... Se je stala in mahala z roko in ko je izginila njegova postava, se je trudno sesedla ob deblu stare lipe. Obraz je skrila v dlani. »Andrej... moj Andrej...« je tiho zahtela. Pred njo je znova oživela njena mladost. Spet ga je videla takega kot takrat, pred leti. Tudi takrat je dehtela pomlad, tudi takrat je cvetel španski bezeg. Držal jo je za roko in ji govoril! Kmalu bo konec vojne, potem si bova ustvarila dom, imela bova otroke... Izginil je v noč. Nekje v dalji so drdrale brzostrelke. In potem, vsa tista dolga strašna pot okupacije. Ječe, zasliševanje, pretepanje, mučenje do nezavesti in potem... tema, groza, strah... Kaj vse so počeli z njo... Saj se ni mogla spomniti vsega, samo to je vedela. Uničili so jo, vse, kar je bilo lepega v njej, so ubili... In potem... potem je prišla svoboda... vrnil se je Andrej... Bil je vesel... »Ana!« je kričnil in ji tekla naproti. Dvignila je roke in jih še isti hip povesila. »Si prišel?« je hladno vprašala. Bil je presenečen. Začuden je strel vanjo. »Anica! Kaj je s teboj?« je rekel. Zasmejala se je. Trpko, surovo. »Povedati moram...« je pričela z zamolklim glasom. Videla je. Lesk v njegovih očeh je temnel. Počasi je sedel. »Govori!« je ukazal. »Mislim... prišla sem do zaključ-

ka...« je pričela z rahlo drhtečim glasom. »Tista najina ljubezen je bila nepremišljena, prenegljena... Bila sva vendar še otroka...«

Pobledel je, krčevito stisnil njene dlani. »Anica! Kaj govoriš! Ves čas sem mislil nate! Priporim svobodo, sem govoril. Potem se poročiva, imela bova dom, otroke...« S kakšnim ognjem je govoril o otroku, katerega bi pri njej — pri Ani zaman čakal... Zdrznula se je in skoraj kričnila: »Ne, ne... To ni mogoče...«

Potem je znova odrinila njegovo roko in govorila, lagala, si izmisljala. Govorila je o mladostni neuravnovesnosti, o izbruhu otroške zaljubljenosti, se več — govorila je o nekem poznanstvu, ki jo veže... Nit njene sreče se je utrgala. Očel je. Bilo je preveč ponosa v njem, da bi prosil, moledeval... Gledala je za njim. Hodil je počasi, vzravnan. Izza hriba je vzhajalo sonce. Del zlate sončne oble je zakril velik, teman oblak. Na travnih bilkah so se bleščale rosne kaplje in se mešale z njenimi solzami. Stala je mirno, topo kakor slepec, ki ne ve, na katero stran naj bi krenil. Stegavala je roke, nekam v prazno. Potem je skrila obraz v dlani... Na krajju steze pa je izginjala njegova postava... Tok njenih misli se je pretrgal. Zaspala je...

Bilo je že pozno, ko sem jo srečala tistega dne. Hodila je po stezi in tako čudna je bila videti. Imela je zmursene lase, oči obrobiljene rdeče in smečkale se je, kakor se smečkajo ljudje, ki hočejo zakriti svojo žalost. »Danes je bil lep dan!« je rekla. Potem je dvignila roko in se zasmejala. V dlaneh je stiskala šopek uvelih spominčic. »Te je izgubil otrok... majhen otrok...« je komaj slišno dahnila.

DESET TISOČ GLEDALCEV NA CESTNIH MOTORNIH DIRKAH V PORTOROŽU

Veliko veselja s Tomosovimi motorji

»Nagrado Primorske« osvojilo moštvo: Romih, Radenič, Pintar in Sever — Pintar junak dneva — Uspeh Tomosovih motorjev — Dobra organizacija prireditve

Avto-moto društvo iz Kopra je v nedeljo priredilo v Portorožu cestne avto-moto dirke, ki se jih je udeležilo 70 tekmovalcev iz Slovenije, Hrvatske, Italije in Avstrije. Po dveletnem premoru so spet brneli nekaj ur motorji po cestah, ki obkrožajo Portorož. Odslej bodo te dirke vsako leto z udeležbo najboljših domačih in tujih tekmovalcev.

Imena najboljših domačih in tujih tekmovalcev ter prelepo sončno vreme sta privabila ob tekmovalno progo rekordno število gledalcev. Ze od dvanajste ure dalje so bile vse ceste, ki vodijo k slovenski obali, prenapolnjene z vozili in pešci. Do začetka tekmovalne proge je zbralo ob tekmovalni progi nad 10 tisoč ljudi, ki so nestrpno pričakovali začetek. Med njimi so bili številno zastopani zlasti Ljubljanci, Tržačani in Rečani.

Posebnost tekmovalne proge
Portoroška tekmovalna proga prav malo zaostaja s svojo razgibanostjo za slavno opatijsko progo. Na razdalji 5700 metrov med Lucijo, Portorožem in Belim križem morajo vozniki premagati kar 21 ovinkov, med njimi devet zelo ostrih. Največji vzpon znaša 8 odstotkov, največji padec pa 7 odstotkov. Tekmovalci so že v soboto pri treningu spoznali dobre in slabe strani proge. Vsekakor dobra zamisel organizatorjev, saj so zato dosegli v nedeljo tekmovalci odlične čase, hkrati pa je celotno tekmovalno minilo brez vsake nesreče.

Prvi uspeh Tomosovega motorja
Ze začetek tekmovalne proge je bil precej buren. Potem ko so vsi udeleženci prevozili častni krog, je starter spustil na stezo mopede do 50 cm. Po prvem krogu sta si priborila odločilno prednost Romih iz Tržiča in Glešič iz Nove Gorice. Pustila sta daleč za seboj vse druge tekmovalce in začela se je trda borba med strojema Tomos in Pegaso. Romih, Romih je sicer padel in izgubil nekaj sekund, vendar je njegov Tomos nadoknadil zamujeno in v flišu zmagal z okrog 150 metrov prednosti. Romihov stroj so v celoti izdelali v tovarni Tomos. Dosegel je povprečno bržino 63,6 km na uro.

Tudi v naslednji kategoriji (125 cm) sta bila prva dva tekmovalca brez konkurence. V zadnjem krogu je zmagovalec Radenič še povečal naskok in zmagal z 200 metri prednosti.

Trojna zmaga Tržačanov
V kategoriji motorjev do 175 cm so povsem dominirali Tržačani. Z veliko prednostjo so osvojili štiri prva mesta. Imeli so boljše stroje kot domači tekmovalci, pa tudi v tehnični vožnji so jih prekašali. Tržačani so pobrali prvo mesto tudi v kategoriji serijskih motorjev do 250 cm.

Gilera zmaguje
Z zanimanjem pričakovana dirka motorjev nad 250 cm, ni prinesla posebnega športnega užitka. Ljubljancem Delorenzu si je na stroju Gilera 500 cm takoj priboril odločilno prednost, ki jo je stalno povečeval in prispel s 600 metri prednosti na cilj. Omembe vreden je uspeh Ljubljancina Eda Cudna, ki je tekmoval na Tomosu SGS in dosegel najboljšo povprečje v enem krogu (90 km na uro), medtem ko je bila povprečna hitrost zmagovalca v vseh krogih 88,3 km. Cuden je torej prvi na nedeljskih dirkah postavil nov rekord proge.

Tisti, ki so si obetali kaj posebnega od avtomobilskih dirk, so bili razočarani. Štirje Fiat 600 so v udobni vožnji prevozili pet krogov, tako da je zmagovalec dosegel povprečno bržino komaj 68 km na uro. Kljub vsemu pa je imel najbolj izkušeni voznik Sentavec iz Zagreba na cilju 300 metrov prednosti.

Nekoliko bolj zanimiva je bila dirka motorjev s prikolicami, v kateri sta prepričljivo zmagala naša znana mednarodna tekmovalca inž. Snajder in Radenič. Dosegla sta odlično povprečje 75,7 km na uro.

PINTAR ZA OSEM KILOMETROV IZBOLJŠAL REKORD PROGE
Največje zanimanje je vladalo za najboljši domači in tuji udeleženci

nastop motorjev izven serijske proizvodnje do 250 cm. Pomerili so se najboljši domači in tuji udeleženci dirke na specialnih tekmovalnih strojih. Na tej dirki je dosegel izreden uspeh Leon Pintar, ki je tekmoval na doma izdelanem Tomosu SGSS 250 cm. Zmagal je z več sto metri prednosti ter dosegel povprečno hitrost 91,8 km na uro, v enem krogu pa celo 94 km na uro, kar pomeni, da je stari rekord proge (86 km) zboljšal kar za osem kilometrov. Tega uspeha ni nihče pričakoval, saj je imel njegov glavni nasprotnik Brabetz enega najboljših tekmovalnih strojev (Ducati Grand Prix), da ne govorimo o izkušeni vozniku, ki je osvojil na svetovnem prvenstvu v Monzi šestnajsto mesto. Pintar je v nedeljo dokazal, da je za zdaj naš najboljši tekmovalci v tej kategoriji. Hkrati pa je bila ta tekmovalna točka močna afirmacija tovarne motornih koles Tomos.

Dirke v Portorožu so točkovali v okviru republiškega cestnega prvenstva, nagrado Primorske pa je osvojila ekipa Romih (50 cm), Radenič (125 cm), Pintar (250 cm izven serijski) in Sever (250 cm serijski).

Tehnični rezultati:
Mopedi do 50 cm: 1. Romih (Tržič) 16,20, 2. Glešič (Nova Gorica) 16,26, 3. Gorenc (Nova mesto) 16,55. Prvo in tretjeplasirani sta tekmovala na Tomosu, drugoplasirani pa na Pegasu.

Motorji do 125 cm: 1. Radenič (Zagreb) 14,12,4, 2. Mladovan (Nova Gorica) 14,37,3, 3. Stepančič (Tržič) 14,39. Zmagovalec je tekmoval na Puchu, drugoplasirani na MVI, tretjeplasirani pa na Rumi.

Motorji do 175 cm: 1. Rustia 12,19,4, 2. Pavloti 12,36,3, 3. Tiveron 12,41,2. Vsi trije iz Trsta. Prva dva sta tekmovala na Gileri, tretji pa na Parlli. Od domačinov se je najbolje odrezal Urek (Brežice), ki je zasedel peto mesto.

Motorji do 250 cm: 1. Suspitza (Trst) 20,25,4, 2. Pintar (Kranj) 20,29,3, 3. Cuden (Ljubljana) 20,36. Zmagovalec je dirkal na Moriniju, Slovenca pa na Tomosu.

Motorji nad 250 cm: 1. Delorenzo (Ljubljana) 19,33,2, 2. Pintar 20,00, 3. Sterle (Kočevje) 20,18. Zmagovalec je

tekmoval na stroju Gilera, drugoplasirani na Tomosu, tretjeplasirani pa na BSA.

Motorji s prikolicami: 1. inž. Snajder in Radenič (Zagreb) 16,09,4. Tekmovala sta z BMW RS 500 ccm, vendar izven konkurence. Najboljša domača tekmovalca Edo in Slavko Cuden iz Ljubljane sta se uvrstila na tretje mesto s časom 16,38 (krog manj kot zmagovalec).

Avtomobili Fiat 600: 1. Sentavec (Zagreb) 15,14,4. Drugo mesto je zasedel naš znani smučarski prvak Matevž Lukanc iz Tržiča s časom 15,33.

Motorji izven serijske proizvodnje do 250 cm: 1. Pintar 18,55,2. Brabetz (Udine) 20,25, 3. Oblak (Ljubljana) 21,10. Avstrijec dr. Fritzer je odstopil. Pintar je tekmoval na Tomosu, Brabetz in Oblak pa na Ducatiju.

Takole so tisoči gledalcev zasedli ves breg ob tekmovalni progi in napeto sledili tekmovalju motoristov

PRIMORSKO NOGOMETNO PRVENSTVO

Zaradi poraza Postojne spet štirje kandidati za drugo mesto

V nedeljo je bilo na sporedu dvajseto kolo primorskega nogometnega prvenstva. Dosegli so naslednje rezultate: Rudar-Postojna 5:4, Ilirska Bistrica-Tabor 2:1, Koper-Branik 2:1, Nova Gorica-Adria 3:1 in Tolmin-Anhovo 1:2. Tekmo Sidro-Primorje so zaradi motornih

dirk v Portorožu preložili na 31. maj.

Z izjemo srečanja med Novo Gorico in Adria so vsi rezultati tega kola presenečenje. Rudar je nepričakovano premagal Postojno in zdaj imajo kar štiri moštva približno enake možnosti za osvojitve drugega mesta. V boju za drugo mesto se je naenkrat znašel celo pozabljeni Koper. Teoretično ima celo lažje stališče, saj igra še z Ilirsko Bistrico in Tolminom, medtem ko se morata pomeriti Postojna in Primorje še z Novo Gorico, kjer bo težko dobiti kako točko.

V predzadnjem kolu, ki bo na sporedu v nedeljo, bodo na sporedu naslednja srečanja: Koper-Ilir. Bistrica, Branik-Tolmin, Anhovo-Sidro, Primorje-Rudar, Postojna-Nova Gorica in Adria-Tabor. Dogodek tega kola bo tekma v Postojni. Zdaj je namreč zadnja praktična možnost, da bi prvopla-

sirani doživel svoj edini poraz na tem prvenstvu.

Lestvica:

Nova Gorica	20	18	2	0	103:20	38
Postojna	20	12	3	5	62:29	27
Primorje	19	12	2	5	60:30	26
Koper	20	12	2	6	45:43	26
Sidro	19	11	3	5	46:23	25
Tolmin	19	5	7	7	45:38	17
Tabor	20	8	1	11	40:51	17
Anhovo	20	7	2	11	35:47	16
Branik	20	7	1	12	35:49	15
Rudar	20	6	2	12	60:79	14
Adria	20	5	2	13	33:70	12
Il. Bistrica	19	1	1	17	21:106	3

GRAFIČAR-IZOLA 3:1 (0:1)

Izolani so v nedeljo kljub borbeni in požrtvovalni igri pustili obe točki v Ljubljani. Začetek je bil sicer zanje ugoden, saj so v prvem polčasu celo vodili. Toda v nadaljevanju igre so Ljubljanci valili napad za napadom in dosegli tudi tri efektivne gole.

Zmaga domačinov je vsekakor zaslužena. Bili so tehnično boljše od gostov, v drugem polčasu pa tudi v precejšnji premoči.

V nedeljo igra Izola na domačem igrišču s kranjskim Triglavom. Ta tekma bo lepa priložnost za domačine, da si dokončno zagotovijo obstoj v slovenski ligi. Položaj Izole se je namreč zaradi zapovrstnih porazov nekoliko omajal, saj sta se ji nevarno približala Triglav in Grafičar. Čeprav bosta iz lige tretjeplasirani z zadnjega konca, seveda le v primeru, če izpade slovenski zastopnik iz druge lige.

Lestvica:

Branik	18	14	2	2	61:22	30
Maribor	18	10	5	3	43:18	25
Rudar	18	11	3	4	45:24	25
Ljubljana	18	10	4	4	38:26	24
Kladivar	18	9	3	6	43:38	21
Sobota	18	8	2	8	63:51	18
Krim	18	7	3	8	37:36	17
Izola	18	5	5	8	26:33	15
Triglav	18	5	4	9	32:38	14
Grafičar	18	4	6	8	29:42	14
Slovan	18	1	6	11	19:48	8
Jesenice	18	2	1	15	21:70	5

MALI ROKOMET

Prvo mesto piranskih pionirk na prvenstvu Slovenije

V nedeljo je bilo v Kopru republiško prvenstvo pionirjev in pionirk okrajnih zvez TVD Partizan. Pri moških je nastopilo 6 ekip, pri ženskah pa sedem ekip.

Po zanimivih in borbenih srečanjih je osvojila prvo mesto ekipa piranskih pionirk, ki je zastopala koprski okraj. Pirančanke so v finalu premagale Novo mesto s 7:3, Mursko Soboto pa s 3:2.

Pri moških pa je zasedlo prvo mesto Celje pred Novo Gorico, Novim mestom in Kranjem. Pirančanke in Celjani bodo zastopali LR Slovenijo na finalnih tekmah v Beogradu.

S KOŠARKARSKEGA PRVENSTVA SREDNJIH ŠOL KOPRSKEGA OKRAJA V POSTOJNI

Sijajna plejada srednješolcev

V zadnjem času smo že večkrat pisali o nenehnem razvoju košarkarskega športa v našem okraju. Toda takšnih predstav, kot si jih je preteklo sredo ogledalo na betonskem igrišču v Gregorčičevem drevoredu v Postojni nad 1000 gledalcev, spomin na pretekle košarkarske dogodke v naših krajih še ne pominj.

Takoj naj pristavimo, da zasluži Svet za šolstvo pri OLO Koper kot pobudnik športnih tekmovalj med našimi srednješolci zares iskreno priznanje, kajti neovržno dejstvo je, da so takšna srečanja učeče se mladine najboljše pot in najučinkovitejše sredstvo za propagando telesne kulture nasploh in košarke še posebej.

V sredo zjutraj se je zbralo v

Postojni enajst (!) košarkarskih vrst iz sedmih srednjih šol v okraju. Udeležba šestih moških ekip ni z ozirom na izredno navdušenje srednješolcev za košarko niti presenetila, tem bolj razveseljivo pa je, da se je na prvenstvu po nekajletnem premoru predstavilo kar pet ženskih ekip, kar daje upati, da smo tudi v pogledu razvoja ženske košarke pri nas že krenili z mrtve točke.

Organizacija letošnjega srednješolskega prvenstva, ki je bila v rokah postojnskih košarkarskih delavcev, je bila zelo dobra, k odličnemu razporeditvi nad sto nastopajočih košarkarjev in številnih gledalcev pa sta v marsičem pripomogla dobro urejeno igrišče in toplo sončno vreme.

Rezultati polfinalnih srečanj v moški konkurenci so naslednji: Srednja pomorska šola Piran : Ekonomska srednja šola Koper 19:48, Gimnazija Koper : Italijanski licej Piran 59:4, Gimnazija Postojna : Ital. licej Piran 129:12, Osemletka Postojna : Srednja pomorska šola Piran 29:28, ESS Koper : Osemletka Postojna 42:34, Gimnazija Postojna : Gimnazija Koper 59:12.

V finalni tekmi sta se srečali moštvi postojnske Gimnazije in Ekonomske srednje šole iz Kopra. To je bil eden najlepših dvobojev kar smo jih videli zadnja leta v Postojni, zmagali pa so prepričevalno domači dijaki z izidom 78:33 (28:18). Moštvi sta nastopili v naslednjih postavah:

Gimnazija Postojna: Makarovič 8, Tavčar 26, Babuder 3, Grlj 11, Jurca 8, Orel 18, Biasizzo in Gril.

ESS Koper: Bandelj 6, Tul 10, Lavrenčič, Klabjan, Lovrečič 20, Dornik 2, Udovič in Matajc.

Končna lestvica moškega sred-

Brez števila motornih vozil je bilo natrpanih ob vseh dohodih k tekmovalni progi na nedeljskih motornih dirkah v Portorožu. Na sliki je fotografski objektiv lahko ujel le delček te pločevinaste gneče

K PRVEMU OBČINSKEMU PRAZNIKU OBČINE KOPER ki ga proslavljamo v spomin na vseljudski upor proti fašizmu V MAREZIGAH

čestitajo vsem občanom :

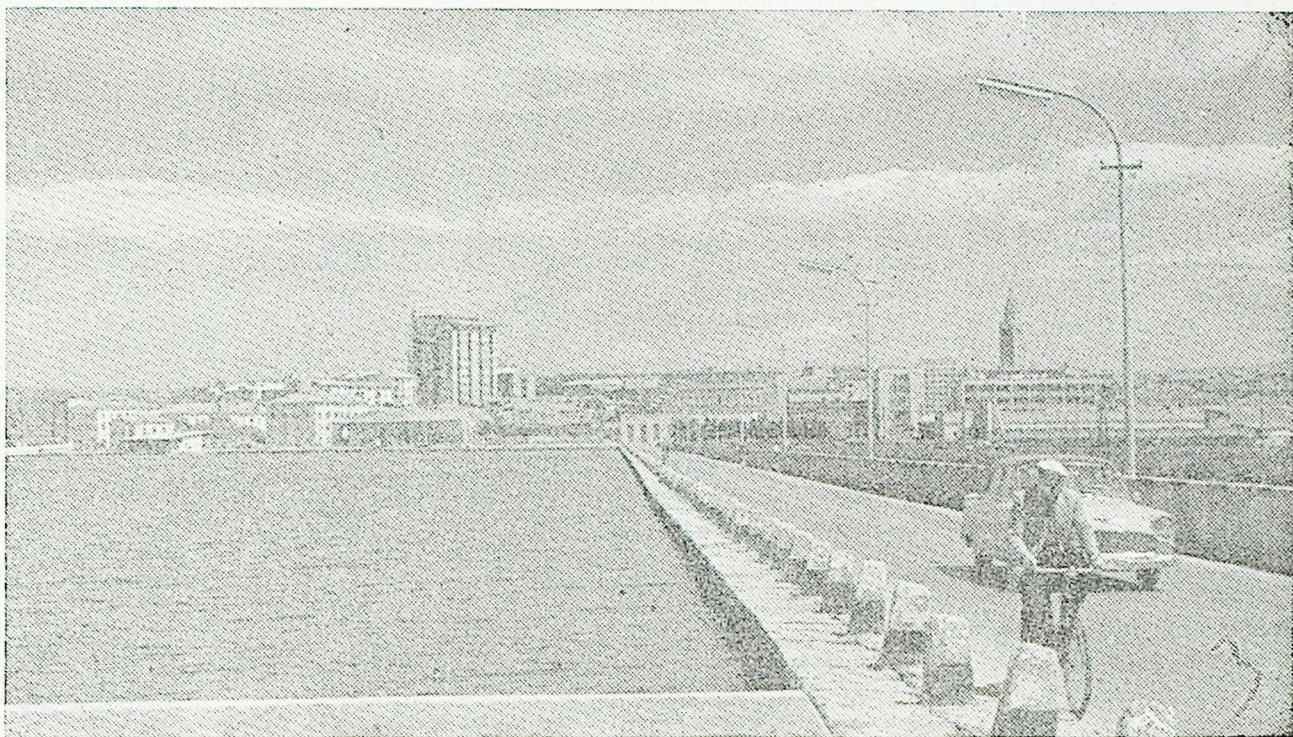
Občinski ljudski odbor Koper

Občinski komite ZKS Koper

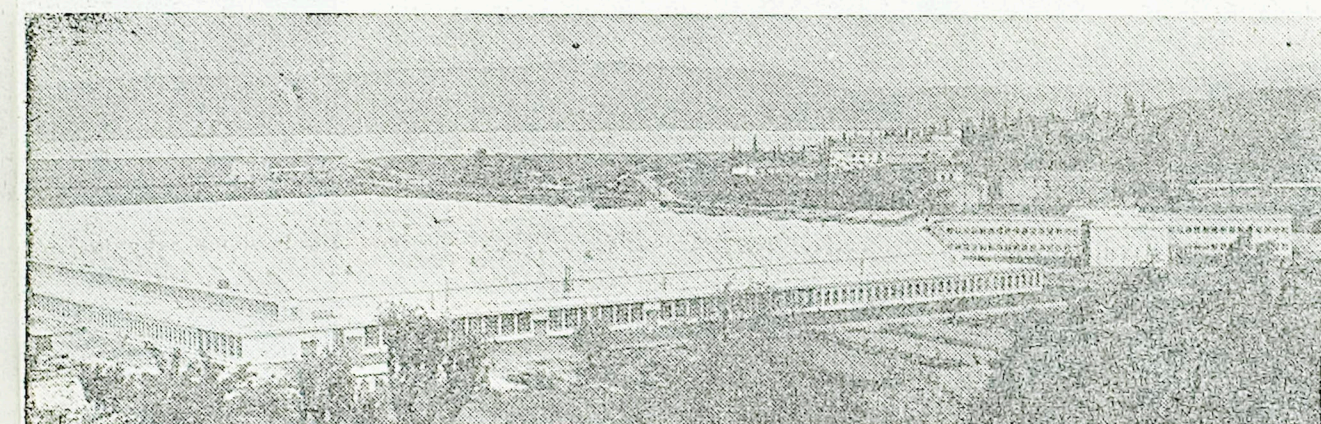
Občinski odbor SZDL Koper

Občinski sindikalni svet Koper

Občinski odbor ZB NOV in ZROJ Koper

SPREMINJAJOČI SE KOPER OD JUŽNE STRANI — S CESTE PROTI SEMEDELJ

Naš največji industrijski gigant — tovarna motornih koles TOMOS v Kopru — je ponos ne samo koprskе občine in okraja, marveč vse Slovenije in Jugoslavije, saj se njeni izdelki uveljavljajo že po vsem svetu, čeprav za zdaj tovarna še ne more zadovoljiti niti domačih potreb in velikega povpraševanja po motorjih. Delovni kolektiv v tovarni se pripravlja, da bo v bližnjih dneh prevzel tovarno v svoje upravljanje, ker bo njena izgradnja prav kmalu zaključena

ter gospodarske organizacije :

Tovarna motornih koles Tomos Koper

Avtoturistično podjetje Slavnik Koper

Ipl as tovarna za predelavo plastičnih mas in smol Koper

Obalna plovba Koper

Pristanišča Koper

Vodna skupnost Koper

Intereuropa mednarodna špedicija in transport Koper

Splošna trgovska Koper

Tovarna pohištva Stil Koper

L a m a tovarna ključavnic in kovinske galanterije Dekani

Zadružno podjetje Fructus Koper

Hladilnica Dekani

Obrtno podjetje pralnica in kopalnica Koper

Elektro — Koper

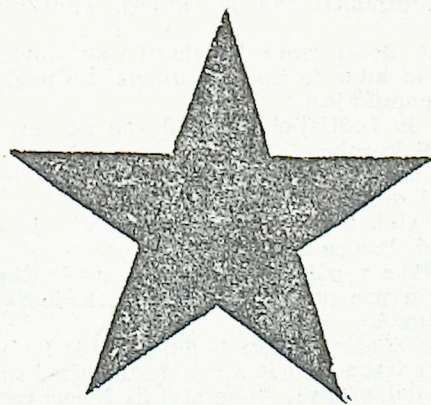
Obrtno podjetje Kruh Koper

Rižanski vodovod Koper

Autocommerce Koper

Zavod komunalne dejavnosti Koper

Zadružna poslovna zveza Zadružni servis Koper

Trgovsko podjetje Slavica Koper

Trgovsko podjetje Soča Koper

»Mleko Koper« Dekani

Trgovsko podjetje Klas Koper

Trgovsko podjetje Jestvina Koper

Trgovsko podjetje Tehnoservis Koper

Tovarna kovinske galanterije obrat Šmarje pri Kopru

Časopisno založniško podjetje Primorski tisk Koper

Kmetijsko posestvo Brič

Kmetijsko posestvo Črni kal

Kmetijsko posestvo Škocjan-Ankaran

Farma bobrov Rižana

Okrajna zadružna zveza Koper

Projekt Koper

Gradbeno podjetje 1. maj Koper

Trgovsko podjetje Bor Koper

Trgovsko podjetje Tobak Koper

Trgovsko podjetje Istra-Benz Koper

Veleblagovnica Trgovski dom Koper

Trgovsko podjetje Vino Koper

Hotel Triglav Koper

Hotel Galeb Koper

Gostinsko podjetje Turist Ankaran

Trgovsko podjetje Mesopromet Koper

Kmetijska zadruga Pobegi-Čezarji

Splošno stavbeno ključavničarstvo in kleparstvo Koper

Kmetijska zadruga Koper

KOMUNALNA BANKA KOPER

NOVO KOPRSKO STANOVANJSKO NASELJE SEMEDELA

Kukavica kuka . . .

Na boks matchu za prvaka sveta v teški kategoriji je dosedanji šampion Floyd Patterson pred deset tisoči gledalcev knockoutiral svojega nasprotnika Briana Londona in pri tem zaslužil čistih 50 milijonov din. Srečanje je bilo te dni v Indianapolisu, ZDA

Znova se je oglasila. Vrnila se je iz Srednje Afrike, kjer je prezimila. Njen glas poznamo vsi, njo samo pa le malokdo, ker je kukavica zelo plaha ptica. In stalno na poti za hrano. Zelo je ješčica. Tak je tudi njen naraščaj, ki ga podtakne, kot znano, v tuja gnezda. Po navadi ptičjemu paru, pri čigar rodu se je tudi sama vzredila. Kukavičje jajce so našli že pri 70 različnih vrstah ptic. Samica — ta ne kuka, oglašča se samo s »kvik-kvik-kvik« — odloži v tuje gnezdo eno samo jajce. Večkrat je jajčkom v gnezdu kukavičje podobno. Rednika prevare ne opazita in neumorno pitata mladega po-

žrešneža, ki njune otročke večkrat izbeza iz gnezda in se redi sam. Ko žito na polju zarumeni, odleti mlada kukavica v gozd in pričinja s samostojnim življenjem. Čudaska ptica je koristna, ker se hrani s kosmatimi gosenicami gozdnih škodljivcev, ki se jih nobena druga ptica ne dotakne. Od goseničjih kocin je njen želodec kosmat kot bi bil zavit v kožuh.

Mali Doug Kibert, star osem let, je te dni doživel pretresljivo tragedijo. Ko se je s svojimi starši peljal v poltovornem avtomobilu proti mestu Jonesville v ZDA, so na samotni cesti padli v zasedo dveh roparjev, ki sta z nekaj strelji ubila očeta, mater pa hudo ranila. Mali Doug je ostal na srečo živ in je po odhodu roparjev sam odpeljal starše do najbližje bencinske postaje, kjer je alarmiral policijo

Barvanje las nič novega

Lase si barvajo ljudje menda že od vseh časov. Orientalcem je to še danes prava ljudska potreba. Vsi seveda bi imeli radi lase črne »ko žužke«. Sredstva za to so različna. V Egiptu so si seme včasih črnilne lase s cinkom in bizmutom. Po vsem Bližnjem in Srednjem vzhodu si žene in dekleta barvajo obrvi in trepalnice s surmo, ki je v glavnem sestavina žveplena antimona. Prav

tako so že v Jobovem času delale Hebrejke. V Sovjetski zvezi žgo v prostem ognju šiške. S tem pridobivajo oljnatu tekočino, ki skoraj popolnoma otrdi in barva lase lepo črno.

Nezaželena stranka bi lahko rekli velikemu avtomobilu na gornji sliki, ki se je hotel izogniti neprevidnemu kolesarju in se zato znašel nenadoma skozi izložbo v trgovini sredi Londona. Nesreče, pri kateri je bilo 17 ljudi ranjenih, je bila kriva mokra in spolzka asfaltna cesta

RENTGEN BREZ RENTGENSKIH ŽARKOV

Novo pripravo za presevanje, ki bo v bodoče nadomestila rentgenski aparat, sta izumila dva angleška znanstvenika. Priprava deluje z neškodljivimi, za človeško uho neslišnimi ultrazvočnimi valovi namesto z več ali manj nevarnimi rentgenskimi žarki. Ultrazvočni valovi, ki prodro skozi človeško telo, napravijo na kristalni steni »električno sliko«, ki jo televizijska kamera spremeni v optično. Fotografirana televizijska slika je zelo podobna rentgenski. Svojo iznajdbo sta znanstvenika nedavno predvajala v Londonu. Sedaj presvetli novi aparat le po kvadratu centimeter veliko ploskev in je treba za pregled večjega dela telesa napraviti mnogo ultrazvočnih posnetkov, ki sestavljeni dajo celotno sliko. Izum je pač šele na začetni razvojni stopnji, obeta pa se mu velika prihodnost.

V najlepši gledališki hiši v Bombayju, Indija, v The Ero's Theatre, je Unitalia-film organizirala teden italijanskega filma. Na otvoritvenem večeru je bila tudi italijanska igralka Rossana Podestà, ki jo vidimo na sliki v družbi z indijsko filmsko zvezdo Beauty Nutan

V celico na sliki so nasilno vdrli nestrpneži v Poplarville v ZDA ter iz nje tako rekoč ukradli tam zaprtega črnca M. C. Parkerja in ga odpeljali neznanokam. To se je zgodilo 25. aprila letos, vendar policiji še ni uspelo najti nobenega sledu za ugrabljenim črncem, ki so ga osumili, da je napadel neko belo žensko, čeprav ga ta ni spoznala, ko so jo soočili z njim. Spet nov krut primer rasne nestrpnosti v ZDA

Te dni se je v Cannesu zbrala filmska elita iz vsega sveta. Dobesedno lahko rečemo, da film združuje narode, saj so bili prisotni igralci in režiserji vseh narodnosti, barv in ver, vseh političnih prepričanj. Na sliki: sovjetska filmska zvezdica Leila Abazišev

MEDNARODNI POLOŽAJ

Neki šaljivec je pojem »mednarodni položaj« razčlenil sledeče: »Če sedite na angleškem parniku in čitate v francoskem časopisu, da je v ruskem pristanišču Vladivostoku neki amerikanec nahruil Japonca, ki se je žaljivo obregnil ob kitajskega mornarja, uslužbenega na brazilski trgovski ladji, je menda vsakomur jasno, kaj pomeni »mednarodni položaj«.

Prvič z zgodovini ZDA je bila pred dnevi v konkurenci z belimi dekletmi izvoljena za lepoto kraljice neka črnka. To je študentka Pat Williams iz Sacramento v Kaliforniji. Slika jo kaže, ko prejema od svoje predhodnice iz lanskega leta prehodno kronico, ki vsako leto pripade Miss Sacramento

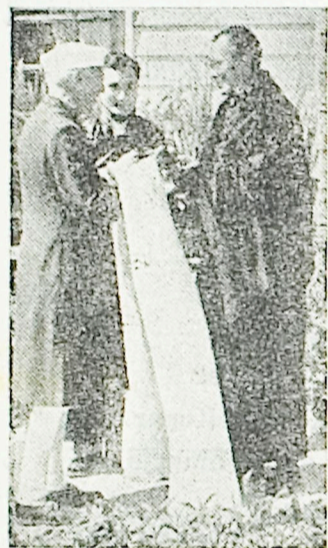
Žerjav za zidanje stolpnic

V tovarni mostov v Breznu na Češkoslovaškem so dovršili in preizkusili nov izredno močan žerjav. V celoti izdelanega pripno h kamionu Tatra, ki ga potegne na grad-

bišče. Žerjavova ročica, dolga 25 m, dvigne v vodoravnem položaju 800 opek trideset do petdeset metrov visoko. Nameščenje žerjava traja dve uri.

Teden francoskega filma so priredili v Moskvi in Tbilisu. Pri tem je prišlo do prisrčnih stikov med francoskimi in sovjetskimi filmskimi igralkami, ki jih vidimo na gornji sliki v prijetnem razgovoru. Od leve na desno stoje Zaira Pasqualova, Nina Makarova, Petite Pasqualova in Zinaida Kirienko

Srečanje indijskega premiera Nehruja s pregnantim Dalai Lamo iz Tibeta je bilo zelo prisrčno: na sliki mu daje bel svilen šal, znak prijateljstva in miru, nakar je sam prejel enakega od tibetanskega poglavarja

Jack London:

48

SMOKE BELLEW

»Ne, ne bo treba. Današnji dan bo že sam poskrbel za to in ti bo vse lepo dokazal. Poslušaj me, da ti nekaj povem. Še mene je zdaj obšla slutnja, ki se je gotovo porodila iz tvoje. Stavim enajst unč zlatega prahu proti trem navadnim zobotrebce, da se bo nekaj zgodilo. Kadar mene obide slutnja, se ne utrašim nobene stave.«

»Veš kaj,« je predlagal Dimač, »ti stavi zobotrebce, jaz bom pa unče.«

»Nak. To bi bil čisto navaden rop. Dobil bom, pa če se ves svet podere. Dobro vem, kdaj me slutnja poščegeta. Preden bo dneva konec, se bo nekaj zgodilo in tiste ribe nama bodo še račune križale.«

»A, vraga,« je rekel Dimač zančljivo, in hotel končati besedni boj, ki ga je dolgočasil.

»Nič ne maraj, saj ga bova videla, tvojega vruga,« je odvrnil Čok. »Se enkrat stavim enajst unč zlatega prahu proti trem zobotrebce, da bova še danes imela vruga na vratu.«

»Velja,« se je veselil Čok. »Jutri dobim tri zobotrebece iz kurjih peres.«

Eno uro pozneje sta srečno prekoračila prelaz, se nato spustila navzdol mimo Bald Buttesa skozi ostro zavito sotesko, od tam naprej pa sta jo usekala po gladki, strmi rebri, ki je padala v Ježev potok. Čok, ki je hodil prvi in delal gaz, se je nenadoma ustavil, Dimač pa je zadržal pse. Navkreber proti njima je lezla redka vrsta človeških bitij, raztegnjena četrtil milje dolgo.

»Kakor pri pogrebu gredo,« je omenil Čok.

»In psov nimajo,« je dodal Dimač.

»Par mož vleče sani.«

»Ali vidiš tistega, ki je padel? Čok, nekaj se je zgodilo. Najmanj dve sto jih je.«

»Vidim, in vsi se opotekajo, kakor da so do kraja izmučeni. Glej, že drugi se je zgrudil.«

»Cel indijanski rod je skupaj. Tudi otroci so med njimi.«

»Dimač, dobil sem,« je izjavil Čok slovesno. »Slutnja je slutnja in kdor jo ima, ta zmaga. Le pogled jih, kakor mrlič se pomikajo.«

Ko so ju Indijanci zagledali, so zagnali krik veselja in pospešili korake.

»Čisto onemogli so,« je mrmral Čok. »Glej jih no, padajo kakor muhe.«

»Le pogled, kakšen obraz ima prvi,« je rekel Dimač.

»To je glad. Pse so že pojedli.«

»Kaj bova storila? Kazalo bi jo popihati.«

»Sani in pse pa vendar pustiti, kajne?« je karajoče vprašal Dimač.

»Če ne zbeživa, naju bodo pojedli. Lačni so dovolj. No, ti stara trska, kaj je s tabo? Ne oziraj se mi tako lakomno na tistega psa! Ni še zrel za lopec, razumeš?«

Prvi došleci so rinili k njima vzdihovaje in jadikovaje v nekem neznanem žargonu. Za Dimača je bil ta prizor nov in grozen. Pred seboj je videl sliko nepopisnega gladu. Obrazi teh nesrečnikov s kotanjastimi lici in nape-to, prosojno kožo so spominjali na lobanje. Vedno več jih je prihajalo, tako da se napolnil skoro nista mogla ganiti med njimi. Njihova oblačila iz usnja in kožuhovine so bila raztrgana in razrezana in Dimač je takoj razumel, zakaj, ko je na hrbtu neke ženske zagledal dete, ki je sesalo kos umazane kože. Opazil je še drugega otroka, ki je neprestano žvečil kos surovega usnja.

»Stran od tam! Nazaj!« je rjul Čok v svojem jeziku, ko je videl, da tista mrvice indijanščine, ki jo je znal, ne zaleže nič.

Moški, ženske in otroci so se opotekali na tresočih se nogah in mrzlično silili proti sanem. Od slabosti so padali na tla. V očeh pa jim je žarel divji ogenj poželenja po jedi. Neke ženska se je prerinila naprej in se za Čokovim hrbtom z razprostrtimi, grabječimi rokami vrgla na sani. Sledil ji je star Indijanec in s trepetajočimi prsti poskušal razvezati vezi na saneh, da bi dosegel živež. Za njim je planil mlad človek z nožem v roki. Dimač ga je prestregel in vrgel nazaj v gnečo. Tedaj je navalil ves trop in začel se je boj.

V začetku sta Dimač in Čok napadajoče samo odri-vala. Kmalu pa sta morala pograbit bičevnike in si pomagati s pestmi. V ozadju so pa stale ženske z otroki ter je kale in tulile na vse pretege. Že na kakih dvanajstih krajih so bile vezi na saneh prerezane. Moški so se plazili po trebuhu k njim, ne oziraje se na sunke in brce. Tako sta morala pobrati in jih vreči nazaj. Tako onemogli sta bil, da so padali na tla ob najrahljšem sunku. Kljub svojemu obupnemu stanju niso poskusili napasti njih dveh, ki sta branila sani. Le skrajna onemoglost Indijan-cev je bila kriva, da niso pomandrali obeh braniteljev. Komaj pet minut je trajal boj, pa se je stena napadajočih Indijancev spremenila v kopice jokajočih, kričečih in tožečih mož, žena in otrok, katerih oči so bile uprte na sani, kjer je bil skrit živež, vir življenja, in katerim se se ob misli na ta živež iz ust cedile sline.

»Molčite! Za božjo voljo, molčite vendar!« je kričal Čok in si zatiskal ušesa. »Ah, to bi ti rad, kaj?« je vzkliknil, ko je planil naprej in z nogo izbil nož iz rok mlade niča, ki se je bil priplazil po trebuhu in pravkar namerala val prvemu psu prerezati vrat.

»Strahota!« je mrmral Dimač.

»Kako mi je vroče!« je odvrnil Čok, ko je rešil psa. »Prav pošteno se potim. In zdaj? Kaj naj napraviva s t oboljšnico?«

Dimač je skomignil. Odgovor na Čokovo vprašanje pa se je sam od sebe ponudil. Priplazil se je k njima Indijanec, ki je upiral svoje edino oko v Dimača namesto v sani. V tem očesu je Dimač opazil boj med razumom in brezobzirnim hrepenenjem po hrani. Drugo oko je ime mož oteklo in zaprto in Čok se je spomnil, da ga je bil med pretepom sunil s pestjo v lice. Indijanec se je opr na komolec in začel govoriti:

»Jaz Karluk. Jaz dober Sivaš. Jaz Bostonca razumeti. Jaz zelo lačen. Vsi zelo lačni. Jaz Bostonca razumeti, drugi vsi ne razumeti: Jaz zdaj jesti. Vsi zdaj jesti. Vse kupiti jesti. Vsi imeti zlato zelo dosti. Mi ne imeti hrana. Poletni salomoni ne priti po Mlečna reka. Zima, karibi (črede severnih jelenov) ne priti. Ne imeti hrana. Jaz govorila ljudem. Mnogo Bostoncev priti v Yukon. Bostonec imeti mnogo hrana. Bostonec želeči zlato. Mi vseh zlato, iti v Yukon, dati zlato, Bostonec dati hrana. Mnogo zlata imeti.«